

Handreiking Handhaving bij illegale asbestsloop

Versie 1.2

Maart 2012

Colofon

Voor u ligt de geactualiseerde versie 1.2-2012 van de Handreiking "Handhaving bij illegale asbestsloop".

Aanpassing van de handreiking versie 1.1 is noodzakelijk gebleken vanwege de per 1 april 2012 ingevoerde wijzigingen in de Woningwet en het Bouwbesluit 2012. Eerder was al de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht ingevoerd (Wabo). Door de invoering van het Bouwbesluit 2012 is het vergunningstelsel voor het slopen en asbest verwijderen vervangen door het systeem van 'slopmelding'. Los van de invoering van de slopmelding blijven enkele sloopvergunningen van kracht. Dit zijn sloopvergunningen gebaseerd op andere wetgeving. Het gaat hierbij met name om aanvragen voor een sloopvergunning als bedoeld in de artikelen 2.1, eerste lid, onder f, g en h, en 2.2, eerste lid, onder b en c, van de Wabo die betrekking hebben op het slopen van een bouwwerk in gevallen waarin dat in een bestemmingsplan, beheersverordening of een planologisch voorbereidingsbesluit is bepaald. Daarnaast zijn per 1 februari 2012 de procescertificaten SC 530 en SC 540, voor asbest verwijderen en asbestinventarisatie, eveneens gewijzigd. Met name de sanctie maatregelen zijn aanzienlijk aangescherpt.

De Handreiking biedt een overzicht van hetgeen alle actoren met een wettelijke, maatschappelijke of bedrijfsmatige rol in de keten van asbesthandhaving te doen staat wanneer blijkt, dat er zonder slopmelding is of wordt gesloopt en daarbij (mogelijk) asbest is vrijgekomen. Deze actoren zijn:

- Het gemeentelijk (of regionaal) bouw- en woningtoezicht.
- Politie (politie milieu dienst PMD).
- Inspectie SZW.
- Certificatie-instellingen voor asbestinventarisatie en verwijdering.
- Gecertificeerde asbestinventarisatiebureaus.
- Gecertificeerde asbestverwijderingsbedrijven.

Kortheidshalve noemen we "Het zonder melding c.q. vergunning slopen waarbij (mogelijk) asbest is vrijgekomen" in deze handreiking "illegale asbestsloop". Strikt genomen is het natuurlijk ook illegaal als er wel een melding is gedaan, of een vergunning is verleend maar daarvan wordt afgeweken. Zie ook de Handreiking Slopen.

Deze handreiking verschijnt alleen in digitale versie omdat regelgeving regelmatig aan verandering onderhevig is.

Zo is het vergunningstelsel voor het slopen en asbest verwijderen opgenomen in het Bouwbesluit 2012 en daarmee vervangen door een melding, en zijn de procescertificaten voor asbestinventarisatie en asbest verwijderen gewijzigd.

→ **Let op versienummer en versiedatum op de cover en in de voetregel.**

Deze handreiking is tot stand gekomen op initiatief van de Vereniging Bouw- en woningtoezicht Nederland (VBWTN) en is samengesteld door een projectgroep bestaande uit:

- C. Schippers gemeente Utrecht
- R. Westveer namens VBWTN
- M. van der Helm gemeente Breda
- F. Leerkes Inspectie SZW
- C. van Wijngaarden TÜV-Nederland QA B.V.
- A. Engelen HumanNova
- J. van Willigenburg BME Asbestconsult
- J. Kouters Van Caam Asbestverwijdering en Sloopwerken
- C. Verkade namens VBWTN (voorzitter)

Voor meer informatie zie: www.bwtinfo.nl en www.vereniging-bwt.nl

Foto's uit archief Cees Verkade.

Inhoudsopgave

	Voorwoord	blz. 5
1.	Inleiding	blz. 6
2.	Doel van de Handreiking	blz. 7
3.	Sloopmelding	blz. 7
4.	Probleemstelling	blz. 8
5.	Samenvatting	blz. 10
6.	Stroomschema	blz. 11
7.	Organisatie van de Handhaving	blz. 12
7.1	Taken en verantwoordelijkheden	blz. 12
7.2	Samenwerking	blz. 14
7.3	Toezicht en opsporing	blz. 15
7.4	Meldingen en overtredingen	blz. 16
7.5	Overige samenwerking	blz. 18
7.6	Handhaving ten aanzien van bouwwerken	blz. 18
7.7	Bestuursrechtelijke handhaving	blz. 19
7.8	Rechtsmiddelen	blz. 19
7.9	Strafrechtelijke handhaving	blz. 19
8.	Organisatie van de handhaving, stapsgewijs	blz. 20
8.1	STAP 1: Constatering	blz. 20
8.2	STAP 2: Vaststelling asbestverontreiniging	blz. 20
8.3	STAP 3: Opruimen	blz. 21
8.4	STAP 4: Afronding	blz. 22
8.5	Toelichting	blz. 22
8.6	Melding voor het slopen en asbest verwijderen	blz. 22
9.	De rol van de betrokken handhavers en externe partners	blz. 24
9.1.	Bouw- en woningtoezicht	blz. 24
9.2.	Politie	blz. 25
9.3.	Laboratorium- en asbestinventarisatiebureau	blz. 25
9.4.	Saneerder	blz. 27
9.5.	GGD	blz. 28
9.6.	Inspectie SZW (vh Arbeidsinspectie)	blz. 28
9.7.	Persvoorlichting	blz. 29
9.8.	Juridische zaken	blz. 29
9.9.	Certificatie-instelling	blz. 29
	Bijlagen	blz. 30
Bijlage 1.	Checklist illegale sloop waarbij asbest is vrijgekomen	blz. 31
Bijlage 2.	Gebuurte afkortingen	blz. 32
Bijlage 3.	Communicatie bij constatering illegale sloop asbest bevattende materialen	blz. 33
Bijlage 4.	Voorbeeld Rapport van Bevindingen	blz. 34
Bijlage 5.	Voorbeeld sluitingsbevel	blz. 36
Bijlage 6.	Opheffing sluitingsbevel	blz. 38
Bijlage 7.	Stroomschema rol saneerder	blz. 39

Voorwoord

Deze Handreiking is bedoeld voor ieder die in zijn werk wordt geconfronteerd met sloopwerken waarbij asbest vrijkomt in zodanige mate, dat de werkzaamheden schriftelijk gemeld hadden moeten worden bij het bevoegd gezag..., maar dat is niet gebeurd... Wat staat u te doen? Een aantal experts op dit gebied is onder aanvoering van onze 'eigen' asbestdeskundige Cees Verkade bijeen gekomen en heeft deze Handreiking geactualiseerd naar versie 1.2, waarin ze uitgebreid inhoudelijk en procedureel antwoord geven op deze vraag.

Deze Handreiking is daarmee een nuttige en noodzakelijke aanvulling op de Handreiking Slopen, die we in 2007 hebben uitgebracht en waarvan gelijktijdig met deze ook een actuele versie verschijnt. De regelgeving op het vlak van bouw en milieu, maar ook op het gebied van arbeidsomstandigheden is dermate aan verandering onderhevig, dat we voor beide handreikingen afzien van uitgave op papier. Ze zullen alleen via onze website beschikbaar zijn, een veel geschiktere vorm om 'bij de tijd' te blijven. Natuurlijk staat het u vrij deze handreiking te downloaden, maar vergewis u bij gebruik wel steeds ervan, dat u de versie toepast, zoals die op dat moment vigeert.

Zoals de titel zegt blijft deze Handreiking beperkt tot de handhaving in geval van illegale sloop, waarbij asbest vrijkomt. Er zijn ook andere gevallen denkbaar, waarbij ten onrechte zonder melding of vergunning wordt gesloopt. We noemen sloop van een monument of sloop in strijd met het bestemmingsplan. Ook sloop zonder voldoende aandacht voor de constructieve veiligheid is een domein dat aandacht verdient. Echter, vanwege de complexiteit met betrekking tot asbestsloop, de gezondheidsrisico's voor zowel de sloper, de handhavende overheid als de maatschappij en het milieu is dit een onderwerp op zich.

Wij zijn de projectgroep onder leiding van Cees Verkade zeer erkentelijk voor het opstellen van deze Handreiking aan de hand van de regelgeving, *best practices* in diverse gemeenten en de inbreng van expertise uit zowel publieke als private hoek. Wij houden ons niettemin aanbevolen voor kritische opmerkingen over de inhoud en toepasbaarheid van de Handreiking en zullen die zo nodig in overleg met de opstellers gebruiken om het document te optimaliseren. Veel succes bij de toepassing van dit gereedschap!

Wico Ankersmit,

directeur Vereniging Bouw- en Woningtoezicht Nederland

Maart 2012

1. Inleiding

De samenleving wordt steeds vaker geconfronteerd met 'stoffen' of materialen die een bedreiging kunnen vormen voor mens en milieu. Asbest is één van die stoffen. Tal van overheidsinstanties ervaren dit in hun rol als toezichthouder en handhaver.

In 1996 publiceerde het ministerie van VROM de "Uitvoerings- en handhavingsbundel Asbestverwijderingsbesluit". Deze bundel geeft in grote lijnen aan welke taken en verantwoordelijkheden de diverse betrokken instanties hebben bij toezicht, opsporing, asbestinventarisatie en asbestverwijdering. De bundel adviseert om samen te werken en hierover afspraken te maken.

Het zelfde ministerie bracht in 2005 een handreiking uit onder de naam "Landelijke Uitvoeringsmethodiek Asbestverwijderingsbesluit 2005 (AVB)." Deze handreiking Uitvoeringsmethodiek (UM) beoogt een systematische en uniforme wijze van uitvoering en handhaving van het Asbestverwijderingsbesluit 2005 (AVB) en de asbestbepalingen uit de gemeentelijke bouwverordening. Ze is bedoeld als handreiking voor alle instanties die daarbij betrokken zijn, maar richt zich met name tot gemeenten in hun rol als bevoegd gezag. De handreiking bevat voorstellen hoe overtredingen en misdrijven bestuursrechtelijk en strafrechtelijk kunnen worden aangepakt.

Deel A van genoemde handreiking UM (hoofdstuk 1 t/m 4) beschrijft kort de wet- en regelgeving en certificatie rond asbestverwijdering, en de eigenschappen, toepassingen en risico's van asbest. Aan bod komen het Asbestverwijderingsbesluit 2005 (AVB), de gemeentelijke bouwverordening en het Arbeidsomstandighedenbesluit. Ook wordt aandacht besteed aan de kenmerken en risico's van asbest. Het kan dienen als naslagwerk bij de dagelijkse praktijk van vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Deel B (hoofdstuk 5 t/m 8) beoogt een efficiënte en uniforme uitvoering te bewerkstelligen. Het bevat informatie over het hele uitvoeringstraject, van de beoordeling van aanvragen tot de controle van de slooplocaties. Dit deel gaat specifiek in op voorlichting en opleidingen (H5), de asbestinventarisatie (H6), het verwijderen van asbest uit een bouwwerk (H7) en de (instrumenten voor) handhaving (H8).

Deel C beschrijft knelpunten uit de praktijk, die in de verschillende stadia van de uitvoering kunnen worden aangetroffen, bij de behandeling van de aanvraag, maar ook tijdens het toezicht en de handhaving op de slooplocatie. Daarbij wordt aangegeven hoe deze knelpunten kunnen worden opgelost.

Tot zover de voorgaande inspanningen vanuit de rijksoverheid om op het vlak van de asbestproblematiek de handhavingspartners de weg te wijzen. Met deze nieuwe handreiking denken we te voorzien in een passende aanvulling op deze 'wegwijzers' door op systematische wijze in te gaan op de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren op dit gebied.

Waar we in deze Handreiking spreken over de **gemeente** of het gemeentelijk bouw- en woningtoezicht (BWT) als 'actor' kan deze rol sinds de invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) per 1 oktober 2010 afhankelijk van de 'inrichting' volgens art. 2.1 en 3.3 van het Besluit omgevingsrecht (Bor) ook berusten bij de **provincie** of een **minister** (EL&I) of zijn uitbesteed aan een **regionale uitvoeringsdienst** (RUD).

2. Doel van de Handreiking

De handreiking "Handhaving bij illegale asbestsloop", die nu voor u ligt, gaat in op de situaties, waarmee handhavende instanties te maken krijgen wanneer zich een geval voordoet van het zonder een schriftelijke sloopmelding slopen waarbij (mogelijk) asbest is vrijgekomen. Deze handreiking beschrijft de verschillende taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van elke actor bij constatering, optreden en handhaving, inventarisatie en verwijdering als zo'n geval zich voordoet.

Het zonder schriftelijke melding slopen, waarbij asbest vrijkomt, kent allerlei 'daders': een bouwkundig aannemer, een installateur van gas, water en elektra, een schilder, gevelbekledingsbedrijf, een klussende burger, enz.

Van illegale asbestverwijdering kan sprake zijn als bijvoorbeeld een interne verbouwing plaatsvindt. Als daarbij asbesthoudend materiaal wordt verwijderd, kunnen de ruimten waar het asbest is vrijgekomen verontreinigd zijn geraakt door asbestvezels. Een potentieel blootstellinggevaar aan asbestvezels voor mens en milieu is dan niet uitgesloten.

Van groot belang is dat elke actor in de keten zijn rol en verantwoordelijkheid kent opdat hij adequaat en effectief kan handelen. Deze handreiking wijst de verschillende overheidsinstanties hierin de weg.

Deze handreiking beschrijft niet de situatie van het in afwijking van de schriftelijk ingediende melding voor het verwijderen van asbest, asbesthoudende producten en asbesthoudende constructies e.d. Ook beschrijft deze handreiking niet de procedure van controle van asbestverwijderingswerkzaamheden waarvoor een geldige melding is gedaan.

In dit verband verwijzen we graag naar de Handreiking Slopen eveneens opgesteld onder verantwoordelijkheid van de Vereniging Bouw- en Woningtoezicht Nederland (2007) en gelijktijdig met de nu voor u liggende handreiking geactualiseerd naar een versie 1.2 in maart 2012 in verband met het Bouwbesluit 2012, dat op 1 april 2012 in werking treedt. Bij de andere Handreiking hoort een **bijlage 10**, die deels ook bruikbaar kan zijn bij controle op illegale sloop.

Zowel de handreikingen als de bijlage zijn te downloaden van de pagina Slopen www.vereniging-bwt.nl

3. Sloopmeldingen

3.1. Sloopmelding

1. Op grond van artikel 1.26, lid 1 van het Bouwbesluit 2012 is het verplicht om: bij een voornemen tot slopen, waarbij naar redelijke inschatting de hoeveelheid sloopafval meer dan 10 m³ zal bedragen, of asbest wordt verwijderd, ten minste vier weken voor de voorgenomen aanvang van het uitvoeren van de sloopwerkzaamheden, schriftelijk gemeld wordt aan het bevoegde gezag.

2. lid 2 stelt dat het eerste lid niet van toepassing is op een voornemen tot slopen dat uitsluitend bestaat uit het in het kader van de uitoefening van een bedrijf geheel of gedeeltelijke verwijderen van asbesthoudende:

- a. geklemde vloerplaten onder verwarmingstoestellen;
- b. beglazingskit dat is verwerkt in de constructie van kassen;
- c. rem- en frictiematerialen;
- d. pakkingen uit verbrandingsmotoren, en
- e. pakkingen uit procesinstallaties onderscheidelijk verwarmingstoestellen met een nominaal vermogen van ten hoogste 2.250 kW

In het Asbestverwijderingsbesluit 2005 is in artikel 4 en 6 bepaald dat er geen verplichting geldt voor het inventariseren en verwijderen van waterleidingbuizen, gasleidingbuizen, rioolleidingbuizen en mantelbuizen, voor zover zij deel uitmaken van het ondergrondse openbare gas, water- en rioolleidingnet.

Deze regeling is niet opgenomen in artikel 1.26 van het Bouwbesluit 2012.

- 3.** lid 3 stelt dat het eerste lid niet van toepassing is op:
- het slopen van een seizoensgebonden bouwwerk, en
  - het slopen ingevolge een besluit op grond van artikel 13 van de Woningwet dan wel een besluit tot toepassing van bestuursdwang of oplegging van een last onder dwangsom.

4. lid 5 stelt: in afwijking van het eerste lid wordt de sloopmelding ten minste 5 werkdagen voor de voorgenomen aanvang van het uitvoeren van de sloopwerkzaamheden gedaan indien:

- die sloopwerkzaamheden in het kader van reparatie- of mutatieonderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd aan een asbesthoudende toepassing in een gebouw en handhaving van de termijn, bedoeld in het 1^e lid, tot onnodige leegstand van de woning of het gebouw zou leiden of het gebruiksgenot ernstig zou belemmeren;
- die sloopwerkzaamheden bestaan uit het anders dan in de uitoefening van een beroep of bedrijf in zijn geheel verwijderen van geschroefde, asbesthoudende platen waarin de asbestvezels hechtgebonden zijn, niet zijnde dakleien, of van asbesthoudende vloertegels of niet gelijmde, asbesthoudende vloerbedekking, uit een woning of bijgebouw, voor zover die woning of dat bijgebouw niet bedoeld zijn voor de uitoefening van een beroep of bedrijf de oppervlakte van de te verwijderen asbesthoudende platen, vloerbedekking of vloertegels maximaal 35 m² per kadastraal perceel bedraagt.

De regeling onder sub b is uitsluitend bedoeld voor de bewoner c.q. gebruiker van een woning, en is de oude regeling "mededeling onder voorschriften" uit de Model-bouwverordening van de VNG.

4. Probleemstelling.

4.1. Het zonder een geldige melding slopen waarbij asbest is vrijgekomen.

Deze handreiking beschrijft de overheidstaken ten aanzien van sloopwerkzaamheden waarvoor geen schriftelijke melding voor het slopen is gedaan bij het bevoegd gezag, zowel voor het bouwkundig slopen als voor asbestverwijdering.

De Woningwet stelt in hoofdstuk II, afdeling 1 voorschriften betreffende het bouwen, de staat van bestaande bouwwerken, het gebruik, het slopen en de welstand.

Ingevolge artikel 1b, lid 5 van de Woningwet is het verboden te slopen voor zover daarbij niet wordt voldaan aan de op dat slopen van toepassing zijnde voorschriften, bedoeld in artikel 2, tweede lid, aanhef en onderdelen c en d, en derde lid.

- Tot de voorschriften omtrent de onderwerpen, bedoeld in het tweede lid, onderdelen c en d, behoren in ieder geval:
  - voorschriften inhoudende de verplichting om het voornemen te slopen aan het bevoegd gezag te melden;
  - voorschriften inhoudende de verplichting te voldoen aan aanvullende voorschriften die door het bevoegd gezag bij beschikking kunnen worden gegeven met het oog op de lokale situatie.

Met betrekking tot het eerste lid, onderdeel c, en het tweede lid, onderdeel d, kan het gaan om voorschriften omtrent de beschikbaarheid van gegevens en bescheiden, met betrekking tot het tweede lid, onderdeel d, kunnen daarnaast behoren voorschriften, welke de verplichting inhouden om de feitelijke aanvang van het uitvoeren van bouwwerkzaamheden, voor zover daarvoor een omgevingsvergunning is verleend, of sloopwerkzaamheden vooraf aan het bevoegd gezag te melden.

Onder het bouwkundig slopen kan verstaan worden:

- Het geheel of gedeeltelijke slopen van een bouwwerk.
- Het zogenaamde "strippen" van een bouwkundige eenheid(en). Lees: het verwijderen van niet constructieve elementen zoals, plafonds, wanden, puin, vloeren en meubelbetimmeringen en installaties.
- Renovatiewerkzaamheden.

Het is niet uitgesloten dat er bij het uitvoeren van bovengenoemde werkzaamheden asbest vrijkomt.

4.2. Voorlichting gemeente.

De gemeente geeft goede voorlichting aan alle ingezetenen - burgers en ondernemers - over het bouwkundig slopen en verwijderen van asbest. Deze voorlichting gaat onder meer in op de vraag voor welke werkzaamheden een melding voor het slopen moet worden gedaan en welke werkzaamheden mogen door een burger zelf worden uitgevoerd. Daarnaast geeft de gemeente voorlichting omtrent de inzameling van het asbesthoudende materiaal: hoe deze aan te leveren en op welke locatie en tijden.

4.3. Deskundigheid asbest.

De gemeente ontvangt een melding voor het slopen en/of het verwijderen van asbest. Één van de indieningvereiste is dat de melder een asbestinventarisatierapport toevoegt aan de melding. De melder is gehouden de sloop- en asbestwerkzaamheden overeenkomstig de bepalingen van het Bouwbesluit 2012 uit te voeren. Als de melder van de melding zich niet aan de gestelde voorschriften houdt, dan treedt de gemeente handhavend op en past zo nodig bestuursdwang toe.

De gemeente heeft ook de taak van het opsporen van werkzaamheden waarvoor geen melding aan het bevoegd gezag is gedaan (illegale slooppraktijken). Bij constatering van dergelijke werkzaamheden, treedt de gemeente handhavend op en past bestuursdwang toe.

Van de gemeente of regionale uitvoeringsdiensten wordt verlangd dat zij, in het kader van de uitoefening van haar taken, voldoende deskundig zijn op het gebied van slopen en asbest (inventarisatie en verwijderen). Inspecteurs van de gemeente of regionale uitvoeringsdiensten dienen voldoende deskundig opgeleid te zijn om deze taken uit te voeren. Door het beschikken over het diploma Asbestdeskundige SC 570, of wel het instituutcertificaat DTA-C wordt hieraan beantwoord.

5. Samenvatting.

Er kunnen zich tijdens sloop, verbouwing of renovatiewerkzaamheden omstandigheden voordoen waarbij asbest vrijkomt of is vrijgekomen, zonder dat voor deze werkzaamheden een melding is gedaan aan het bevoegd gezag¹). Ook kan aan de orde zijn of de asbestsloopwerkzaamheden wel of niet door een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf zijn of worden uitgevoerd.

Het zonder melding slopen van asbestmaterialen of sloop waarbij asbestmaterialen zijn vrijgekomen, is strafbaar op grond van het Bouwbesluit 2012. Het zonder melding slopen (illegale slooppraktijken) kan zowel door een gemeentelijke instantie, bijvoorbeeld bouw- en woningtoezicht (BWT), de politie als een burger geconstateerd worden. Als de constatering wordt gedaan door politie of burger, dan moet het voorval terstond bij Bouw- en woningtoezicht worden gemeld. Bouw- en woningtoezicht treedt in dezen coördinerend en handelend op en schakelt in voorkomende gevallen de provincie in, wanneer daar het bevoegd gezag berust.

In deze handreiking is een stappenplan/draaiboek opgenomen en wordt een beschrijving gegeven van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van het bevoegd gezag, de politie, het asbestverwijderingsbedrijf, het asbestinventarisatiebureau / laboratorium en de certificatie-instelling voor de procescertificatie van asbestinventarisatie en asbestverwijdering. Onderstaand overzicht geeft het doel en de stappen weer, die genomen moeten worden bij het zonder melding slopen waarbij asbest is vrijgekomen.

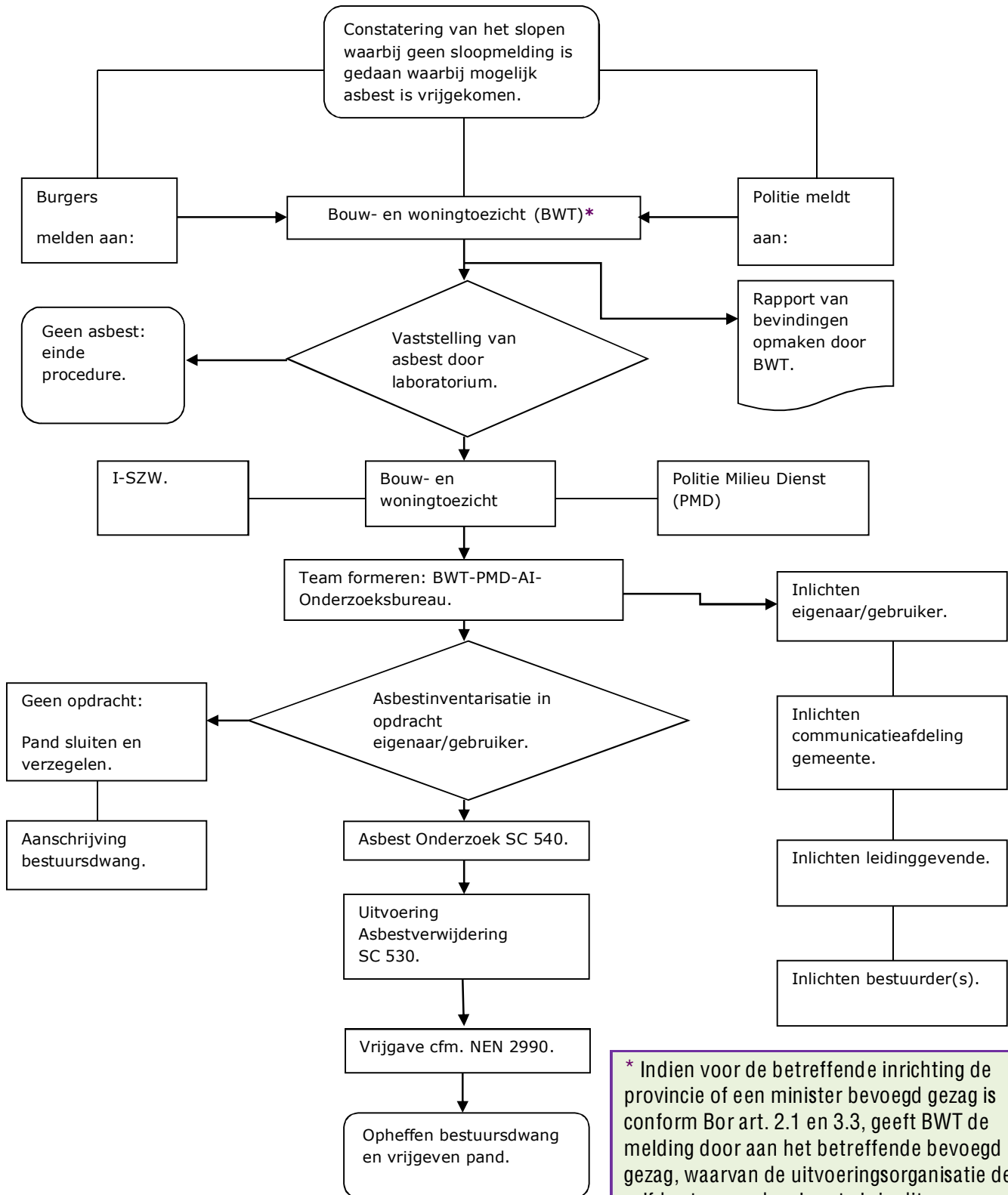
Het stappenplan / draaiboek heeft tot doel dat:

1. bij constatering of ernstig vermoeden van illegale sloop waarbij asbest is vrijgekomen, op een juiste en adequate wijze door iedere betrokken instantie wordt gehandeld; daarbij wordt gestreefd naar landelijke uniformiteit;
2. verdere emissie van asbestvezels wordt vermeden;
3. asbestvaststelling en inventarisatie naar de aard- en omvang van de verontreiniging op correcte wijze worden uitgevoerd;
4. de asbestverontreiniging zo snel als mogelijk wordt opgeruimd;
5. aan mensen (burgers, werknemers enz.) die werkzaam zijn (geweest) in de mogelijk met asbest verontreinigde ruimten en daardoor blootgesteld (kunnen) zijn geweest aan asbest, duidelijke informatie wordt verschaft over hoe in deze te handelen;
6. betrokkenen, indien noodzakelijk, zo spoedig door de GGD mogelijk op de hoogte worden gebracht van de mogelijke blootstellingrisico's aan asbest.

---

¹ Meestal burgemeester en wethouders van de gemeente, soms gedeputeerde staten van de provincie en incidenteel een minister. Na constatering zal de gemeente de provincie inschakelen, als blijkt dat het om een inrichting gaat, waarvoor de provincie bevoegd gezag is. (Zie Besluit omgevingsrecht (Bor) art. 2.1 en 3.3 en Bor-bijlage 1)

6. Stroomschema

* Indien voor de betreffende inrichting de provincie of een minister bevoegd gezag is conform Bor art. 2.1 en 3.3, geeft BWT de melding door aan het betreffende bevoegd gezag, waarvan de uitvoeringsorganisatie de zelfde stappen doorloopt als in dit stroomschema voor BWT zijn vermeld.

7. Organisatie van de handhaving

Handhaving in het kader van asbest vindt plaats zowel via het bestuursrecht, het strafrecht als het privaatrecht.

Met de organisatie van de handhaving wordt (met name) bedoeld op:

- Bestuursrechtelijk / strafrechtelijk:**
  - De overheden die een taak hebben bij de handhaving van de Arbeidsomstandighedenwet, het Asbestverwijderingsbesluit 2005, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, Bouwbesluit 2012, en de Wet milieubeheer;
  - De wijze waarop een overheid deze taak uitvoert, dan wel welke dienst of afdeling hiervoor verantwoordelijk is;
  - De wijze waarop de verschillende overheden (handhavingpartners) samenwerken in de keten.
- Privaatrechtelijk:**
  - Certificatie- en keuringsinstanties die een taak hebben bij de controle van certificatieschema's asbestinventarisatie en asbestverwijdering.
  - De wijze waarop de certificatie- en keuringsinstanties deze taak uitvoeren.
  - Accreditatieinstelling die een taak heeft bij certificatie- en keuringsinstanties en laboratoria.
  - De wijze waarop deze instanties samenwerken in de keten.

Bestuursrechtelijke c.q. strafrechtelijke handhaving vindt plaats door:

- Inspectie SZW
- Gemeentelijk bouw- en woningtoezicht (of provinciaal of rijksuitvoeringsorgaan)
- Politie Milieudienst PMD (voorheen: Regionaal milieu team RMT)
- Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) (voorheen de Vrom-Inspectie)

Privaatrechtelijke handhaving vindt plaats door:

- Certificatie- en Keuringsinstanties voor asbestonderzoek en verwijdering
- Raad voor Accreditatie voor certificatie- en keuringsinstanties en laboratoria

Bij de handhaving van regelgeving in het algemeen is er een verschil tussen toezicht en opsporing. Toezicht vindt plaats door daartoe bij of krachtens de wet aangewezen medewerkers van bijvoorbeeld de gemeente en de Inspectie SZW. Wanneer een overtreding wordt geconstateerd, kan bestuursrechtelijk of strafrechtelijk worden opgetreden. Opsporing is onderdeel van strafrechtelijk optreden en vindt plaats onder het gezag van het Openbaar Ministerie.

Opsporing kan alleen plaatsvinden door de politie, Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) of personen die daartoe beëdigd zijn. Sinds 1 juli 1994 heten de laatsten buitengewone opsporingsambtenaren (boa's). De boa's hebben opsporingsbevoegdheid en kunnen proces-verbaal opmaken ter zake van bepaalde overtredingen, bijvoorbeeld een overtreding van het bouwbesluit. De politie heeft algemene opsporingsbevoegdheid en kan altijd proces-verbaal opmaken van elk strafbaar feit. Eén en dezelfde persoon kan zowel toezichthouder als opsporingsambtenaar zijn.

7.1 Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden betrokken instanties

Gemeente

De gemeente is belast met de eerstelijns handhaving van het Bouwbesluit 2012 waarin de regels voor het slopen van asbest uit bouwwerken zijn opgenomen. Binnen de gemeente is

de verantwoordelijkheid hiervoor in de regel ondergebracht bij het bouw- en woningtoezicht. De interne organisatie verschilt per gemeente. De gemeente opereert coördinerend naar zowel de handhavingpartners (Inspectie SZW, politie en certificerende instellingen) in de keten, als asbestinventarisatiebureaus en asbestverwijderingsbedrijven. De gemeente past bestuursdwang toe, in de vorm van stillegging van de werkzaamheden, sluiting en verzegeling van het pand(en) en het afdwingen van schoonmaak van de met asbest verontreinigde ruimte(n) en omgeving. Indien noodzakelijk laat de gemeente de schoonmaakwerkzaamheden uitvoeren, doch op kosten van de aangeschrevene(n). Bij de eerstelijns handhaving van het Bouwbesluit 2012 hebben de werkzaamheden van de gemeente raakvlakken met die van de politie en de Inspectie SZW.

Bestuursrechtelijke handhaving.

De gemeente vindt voor bestuursrechtelijke handhaving, verantwoordelijkheden en bevoegdheden haar grondslag in Hoofdstuk 5 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

Provincie

De provincie is het bevoegd gezag bij innamestations, de afvalscheidingsstations, tussenopslagen, transportbedrijven, sorteerbeidrijven en de stortplaatsen. Ook bij het vervoer van asbest, dat plaatsvindt in de provincie, worden samen met de politie controles uitgevoerd. Bij overtredingen wordt zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk opgetreden. Daarnaast is de provincie op grond van artikel 2.1 en 3.3 van het Besluit omgevingsrecht (Bor) bevoegd gezag voor bepaalde inrichtingen, genoemd in bijlage I van het Bor. In incidentele gevallen heeft een minister deze rol, bijvoorbeeld EZ voor mijnbouw.

Inspectie SZW (voorheen Arbeidsinspectie)

De Inspectie SZW treed handhavend op, zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk, bij overtredingen van de Arbeidsomstandighedenwet. De Inspectie SZW waarschuwt, deelt boetes uit, en legt werkzaamheden stil bij grote risico's en maakt in zeer ernstige gevallen in overleg met het Openbaar Ministerie proces-verbaal op. De Inspectie SZW informeert bij het constateren van ernstige risico's als gevolg van overtreding van de regelgeving, ook de certificerende instelling van het bedrijf.

Politie

De politie heeft algemene opsporingsbevoegdheid en kan strafrechtelijk optreden tegen overtredingen van het Asbestverwijderingsbesluit 2005, het Bouwbesluit 2012 en de Wet milieubeheer.

Openbaar Ministerie (OM)

Het Openbaar Ministerie (OM) is belast met de strafrechtelijke vervolging van overtredingen van het Asbestverwijderingsbesluit 2005, Arbeidsomstandighedenwet, Bouwbesluit 2012 en de Wet milieubeheer. De processen-verbaal die zijn opgemaakt door de opsporingsambtenaren van gemeente, Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) en politie worden door het OM afgehandeld. Het OM fungeert als aanspreekpunt voor de strafrechtelijke handhaving.

Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

De ILT bewaakt en stimuleert de naleving van wet- en regelgeving voor een veilige en duurzame leefomgeving en transport. Behalve op naleving van wet- en regelgeving op het terrein van Infrastructuur en Milieu, ziet ILT ook toe op de naleving van wet- en regelgeving van de ministeries van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (nucleair en straling) en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (bouwen en wonen).

Certificatie-instellingen (CI's)

Deze controleren de certificaathouder van zowel proces- als persoonscertificatie. De controles (audits) vinden zowel op administratief- als uitvoerend niveau plaats. De CI's leggen bij overtredingen van het certificatieschema in zgn. categorieklassen op, welke kunnen leiden tot intrekking van het certificaat.

De certificatie-instellingen zijn door de minister van SZW aangewezen als een Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO). Dat betekent dat de CI's op grond van de Algemene wet bestuursrecht bestuursrechtelijk dienen te handelen bij overtredingen van wet- en regelgeving.

Stichting Ascert (SCA)

De Stichting Ascert (vh Stichting Certificatie Asbest) is een stichting die belast is met het ontwikkelen en het beheer van certificaten op het gebied van proces- en persoonscertificatie van asbest.

De Stichting heeft ontwikkeld en beheert de navolgende certificaten:

Procescertificaten:

- Asbestinventarisatie SC 540
- Asbestverwijdering SC 530

Persoonscertificaten:

- Deskundig Asbestverwijdaar (DAV) SC 520
- Deskundig Toezichthouder Asbest (DTA) SC 510
- Deskundig Inventariseerder Asbest (DIA) SC 560
- Asbestdeskundige SC 570

De Stichting Ascert kent een Centraal College van Deskundigen Asbest (CCvD). Dit College draagt zorg voor actuele wettelijke aanpassingen van de certificaten, richtlijnen voor inventarisatie en verwijdering en opleiding. Dit College bestaat uit vertegenwoordigers van de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Infrastructuur en Milieu (I en M), brancheverenigingen voor inventarisatie en verwijderingsbedrijven, Certificatie-instellingen, werkgevers- en werknemersorganisaties, Vereniging Bouw- en Woningtoezicht Nederland en de koepelorganisatie voor woningcorporaties Aedes.

7.2. Samenwerking

Voor de gemeenten, de ILT, de Provincie, de Inspectie SZW, de politie en het Openbaar Ministerie zijn er vele raakvlakken in hun werkzaamheden bij de eerstelijns handhaving van het Asbestverwijderingsbesluit 2005, Bouwbesluit 2012, Wet milieubeheer en de Arbeidsomstandighedenwet.

De verschillende overheden werken nauw samen bij de handhaving van voornoemde wetgeving door:

- afspraken te maken over de wijze waarop en door wie inspecties worden uitgevoerd;
- afspraken te maken over de aanpak van overtredingen;
- elkaar te informeren.

De zogenaamde “**oog- en oorfunctie**” is een belangrijk middel om (ernstige) overtredingen van de wet- en regelgeving aan de kaak te stellen. Handhavende partijen in de keten kunnen een vuist maken bij de constatering(en) van (ernstige) overtredingen van de Wet- en regelgeving van asbest. Zij kunnen elkaar informeren over overtredingen van de voor asbest geldende wet- en regelgeving.

Voorbeeld: de gemeente constateert een uitvoering van asbestwerkzaamheden waarvoor geen sloopmelding is gedaan. Daarnaast constateert de gemeente dat bij deze werkzaamheden de arbeidsomstandigheden in het geding zijn. De bevoegdheden op het gebied van arbeidsomstandigheden ligt bij de Inspectie SZW. De gemeente informeert de Inspectie SZW van haar bevindingen. Indien bij genoemde werkzaamheden ook een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf is betrokken, dan informeert diezelfde gemeente eveneens de certificatie-instelling van dit asbestverwijderingsbedrijf.

7.3. Toezicht en opsporing

1. De gemeenten houden toezicht op de naleving van de voorschriften van het Bouwbesluit 2012 voor het slopen van asbest uit bouwwerken en treden zo nodig bestuursrechtelijk op tegen overtredingen van die voorschriften door illegale (asbest)sloopactiviteiten op te sporen.
2. De ILT houdt toezicht op de naleving van de voorschriften van het Asbestverwijderingsbesluit 2005 voor het uit elkaar nemen van asbesthoudende objecten en treedt zo nodig bestuursrechtelijk en/of strafrechtelijk op tegen overtreding van die voorschriften. Dit gebeurt zowel op eigen initiatief als na melding van een overtreding. De ILT controleert en handhaaft op het transport van asbestafval. De ILT houdt toezicht op de naleving van het Productenbesluit van het niet be- en verwerken en in voorraad hebben van asbesthoudende producten.

3. De politie houdt toezicht op de naleving van de voorschriften van het bouwbesluit voor het slopen van asbest uit bouwwerken, en de voorschriften van het Asbestverwijderingsbesluit 2005, voor het uit elkaar nemen van asbesthoudende objecten, en maakt zo nodig proces-verbaal op bij overtreding van die voorschriften, en treedt zo nodig strafrechtelijk op. Dit gebeurt zowel op eigen initiatief als na melding van een overtreding.
4. De Inspectie SZW houdt toezicht op de naleving van de voorschriften van de Arbeidsomstandighedenwet door asbestverwijderings- en sloopbedrijven en op alle andere bedrijven die bij de uitvoering van hun werkzaamheden met asbest te maken (kunnen) krijgen, zoals onderhouds- en installatiebedrijven.
5. Het Openbaar Ministerie (OM) zorgt voor de strafrechtelijke vervolging van overtredingen van het Asbestverwijderingsbesluit 2005, het Bouwbesluit, Wet milieubeheer en het Productenbesluit.
6. De Certificatie-instellingen controleren de naleving van de certificatieschema's door gecertificeerde asbestinventarisatiebureaus en asbestverwijderingsbedrijven.

7.4. Melden van overtredingen

1. Indien een instantie kennis neemt van een vermoedelijke overtreding van de asbestregelgeving (bijvoorbeeld door tips van derden) en na een eerste inschatting blijkt dat meerdere instanties tegelijkertijd bevoegd kunnen zijn, dan wordt voor het toezicht respectievelijk de opsporing, de bevoegde instantie geïnformeerd die over de meest adequate handhavingmiddelen beschikt voor het specifieke geval.
2. Indien een toezichthouder of ambtenaar die is belast met de opsporing, een vermoedelijke overtreding constateert, waartegen hij niet bevoegd is op te treden en waarbij gevaar of ernstige hinder aanwezig is of kan optreden, dan neemt hij contact op met de toezichthoudende instantie die wel bevoegd is op te treden.

Toelichting: De instantie aan wie overtredingen worden gemeld, kan zowel een onderdeel zijn van de eigen organisatie als een andere organisatie. Deze regel strekt er niet toe een medewerker te belasten met werkzaamheden op andere vakgebieden dan waarvoor hij is aangewezen. Degene die de overtreding waarneemt, heeft een eigen oordeel over het (eventuele) gevaar of de (eventuele) ernstige hinder. Komt hij een (vermoedelijke) overtreding tegen dan heeft hij net als elke burger de bevoegdheid – en bij een strafbaar feit in zekere mate de plicht – om de desbetreffende autoriteiten in te lichten.

3. Door de betrokken overheden is een lijst opgesteld met overtredingen die kunnen vallen binnen de kwalificatie "gevaar of ernstige hinder". Hieruit volgt dat de volgende overtredingen worden doorgemeld.

Overtredingen van de Arbeidsomstandighedenwet worden gemeld aan de Inspectie SZW, bijvoorbeeld wanneer:

- asbest(houdend materiaal) wordt gesloopt/bewerkt zonder dat persoonlijke beschermingsmiddelen, waaronder adembeschermingsmiddelen, worden gebruikt;
- asbest(houdend materiaal) wordt gesloopt zonder dat de plek waar de werkzaamheden plaatsvinden is afgeschermd van de omgeving, kortom wanneer een compartiment ontbreekt;

- een ontsmettingsvoorziening ontbreekt, bijvoorbeeld in de vorm van een mobiele douchewagen;
- asbest(houdend materiaal) wordt gesloopt/bewerkt zonder dat maatregelen zijn getroffen om de concentratie asbeststof in de lucht zo laag mogelijk te houden, bijvoorbeeld wanneer bronmaatregelen ontbreken. (bronmaatregelen zijn maatregelen om de uitstoot van schadelijke stoffen zoals asbest bij de bron aan te pakken; bijv. hechtgebonden asbest niet breken o.d.)
- de asbestverwijdering niet plaats vindt met behulp van het toepassen van de 'beste bestaande technieken'.

Overtredingen van de voorschriften in het Bouwbesluit 2012 voor het slopen van asbest uit bouwwerken worden gemeld aan de gemeente, bijvoorbeeld wanneer:

- asbest wordt verwijderd zonder dat daarvoor een sloopmelding is ontvangen;
- asbest(houdend materiaal) wordt gesloopt door een niet-deskundig bedrijf;
- het terrein waar het asbest(houdend materiaal) wordt gesloopt niet deugdelijk en afdoende is afgezet;
- op het terrein asbest wordt bewerkt;
- voor het tijdelijk opslaan van asbest(houdend materiaal) na de sloop geen of geen geschikte container wordt gebruikt;
- er hinder of een gevaarlijke situatie tijdens de sloopwerkzaamheden ontstaat of kan ontstaan;
- er een emissie van asbestvezels naar de omgeving kan ontstaan.
- het scheiden van en het op de sloopplaats gescheiden houden van het sloopafval in fracties.

Overtredingen van de voorschriften van het Asbestverwijderingsbesluit voor het uit elkaar nemen van asbesthoudende objecten worden gemeld aan de ILT:

- asbest(houdend materiaal) wordt gesloopt door een niet-deskundig bedrijf;
- het terrein waar het asbest(houdend materiaal) wordt gesloopt niet deugdelijk en afdoende is afgezet;
- voor het tijdelijk opslaan van asbest(houdend materiaal) na de sloop geen of geen geschikte container wordt gebruikt. Toelichting: Elk bestuursorgaan kan uit het oogpunt van een actief handhavingsbeleid haar medewerkers opdracht geven ook onderling gegevens uit te wisselen. Om te voorkomen dat eindeloos alle details worden doorgegeven, zal dit worden beperkt tot zaken die gevaar of ernstige hinder betreffen. De hierboven genoemde voorbeelden van overtredingen zijn niet limitatief. Aan de andere kant moet worden bedacht dat bij sommige werkzaamheden, bijvoorbeeld bij onderhoud aan cv-installaties, een vrijstelling of ontheffing van bepaalde voorschriften met betrekking tot de verwijdering en afvoer van asbest(houdend materiaal) verleend kan zijn.

4. De gemeente en de ILT sturen, indien door een overtreding gevaar of ernstige hinder ontstaat of kan ontstaan, een afschrift van brieven aan bedrijven, welke betrokken zijn bij de overtreding, met bestuurlijke maatregelen naar de Officier van Justitie (OvJ), in het betreffende arrondissement. Zij sturen tevens, met inachtneming van de Wet openbaarheid bestuur (WOB), een afschrift van de betreffende brieven naar de Stichting Ascet (SCA), wanneer de bestuurlijke maatregel betrekking heeft op een overtreding door een bedrijf dat in het bezit is van een procescertificaat asbestinventarisatie c.q. asbest verwijderen. In de betreffende brieven wordt vermeld aan welke instelling(en) een afschrift is verzonden. Dit heeft namelijk een preventief effect op de overtreder.

5. De Stichting Ascert informeert de betreffende certificatie-instelling over bestuurlijke maatregelen en strafrechtelijke veroordelingen van bedrijven die in het bezit zijn van een procescertificaat asbestinventarisatie c.q. asbestverwijdering.

Een wettelijk uitwisselingsprotocol tussen Inspectie SZW en certificatie-instelling verplicht beiden tot het doorgeven van ernstige overtredingen van de wet- en regelgeving.

7.5. Overige samenwerking

1. De Inspectie SZW en de betreffende gemeente(n) kunnen zo nodig op plaatselijk niveau, binnen het kader van deze bundel, nadere afspraken maken over het toezicht op de naleving van de voorschriften (van het Asbestverwijderingsbesluit Arbeidsomstandighedenwet en het Bouwbesluit 2012) voor het slopen van asbest uit bouwwerken.
2. De Inspectie SZW en de ILT kunnen zo nodig nadere afspraken maken over het toezicht op de naleving van de voorschriften (van de Arbeidsomstandighedenwet en het Asbestverwijderingsbesluit) voor het uit elkaar nemen van asbesthoudende objecten.
3. Gemeenten kunnen de politie vragen bij overtredingen in het kader van de opsporing proces-verbaal op te maken.
4. De ILT kan de politie vragen om ondersteuning bij het toezicht op de naleving van de voorschriften in het Asbestverwijderingsbesluit voor het uit elkaar nemen van asbesthoudende objecten. Ook kan de ILT de politie vragen bij overtredingen proces-verbaal op te maken.
5. Het Openbaar Ministerie dient, om op een goed afgewogen manier vervolgingsbeslissingen te kunnen nemen en om redenen van rechtsgelijkheid, inzicht te hebben in het aantal en de aard van de overtredingen die voor strafrechtelijke afdoening in aanmerking komen. Om die reden is het wenselijk dat de betreffende overtredingen ter kennis worden gebracht van de justitiële autoriteiten. Op lokaal en of regionaal niveau wil het Openbaar Ministerie met de andere bij de uitvoering en handhaving betrokken diensten tot afspraken komen over het verstrekken van deze informatie.

7.6. Handhaving ten aanzien van bouwwerken

Gebods- en verbodsbepalingen

De verschillende gebods- en verbodsbepalingen in het Bouwbesluit 2012 met betrekking tot het slopen van asbest uit bouwwerken richten zich tot de volgende personen:

- Het verbod om zonder een sloopmelding een bouwwerk te slopen waarin zich asbest bevindt richt zich tot de sloper.
- De sloper is in principe ook de persoon die een sloopmelding als bedoeld in artikel 1.26 dient te doen. De voorschriften verzetten zich er echter niet tegen dat een ander die melding doet. Als een sloopmelding is voorgeschreven en er is niet gemeld dan is degene die sloopt overtreder van het in artikel 1b, vijfde lid, van de Woningwet opgenomen verbod om zonder melding te slopen.
- Het verwijderingsbedrijf dat zich ten onrechte als deskundig bedrijf voordoet kan eveneens, in verband met crimineel gedrag, strafrechtelijk verwijtbaar zijn. In een

dergelijk geval verdient het aanbeveling contact op te nemen met de politie en Officier van Justitie.

- De voorschriften die betrekking hebben op de werkzaamheden bij het slopen richten zich tot degenen die deze feitelijk uitvoert. Indien de opdrachtgever tevens verweten kan worden dat niet aan de voorschriften wordt voldaan, schendt deze eveneens de voorschriften.

7.7. Bestuursrechtelijke handhaving

Algemeen

Ingevolge artikel 92, lid 1 en 2 van de Woningwet draagt het bevoegd gezag zorg voor de bestuursrechtelijke handhaving van het bepaalde bij of krachtens de hoofdstukken I tot en met III. Met betrekking tot de handhaving van het bepaalde bij of krachtens de hoofdstukken I tot en met III zijn de artikelen 5.2, tweede lid, en 5.3 tot en met 5.25 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van toepassing.

Het bevoegd gezag heeft tot taak:

- a. zorg te dragen voor de bestuursrechtelijke handhaving van de op grond van het bepaalde bij of krachtens de betrokken wetten voor degene die het betrokken project uitvoert, geldende voorschriften;
- b. gegevens die met het oog op de uitoefening van de taak als bedoeld onder a van belang zijn, te verzamelen en te registreren;
- c. klachten te behandelen die betrekking hebben op de naleving van het bepaalde bij of krachtens de betrokken wetten met betrekking tot het uitvoeren van het betrokken project.

Op grond van artikel 125 van de Gemeentewet is het mogelijk om met toepassing van bestuursdwang, of op grond van artikel 5:32 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb), met een last onder dwangsom handhavend op te treden tegen illegale bouw- en sloopwerkzaamheden, door middel van het stilleggen van deze werkzaamheden. Het feit dat zonder of in afwijking van een vereiste sloopmelding wordt gebouwd of gesloopt is op zichzelf in beginsel voldoende aanleiding om spoedshalve bestuursdwang toe te passen overeenkomstig artikel 5:25, zesde lid van de Awb. *Zie ook onder 6.1. Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden betrokken instanties.*

Voor de handhaving van de bouwregelgeving in het algemeen heeft de VNG in het verleden een instructie geschreven voor ambtenaren van bouw- en woningtoezicht. In plaats daarvan heeft het ministerie van VROM de handreiking "Landelijke Uitvoeringsmethodiek Asbestverwijderingsbesluit 2005", uitgebracht (genoemd in de Inleiding).

7.8. Rechtsmiddelen

De rechtsmiddelen die voor de burger open staan tegen besluiten van de overheid, te weten bezwaarschrift, verzoek om voorlopige voorziening en beroepsschrift, vinden juridische regeling in de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

7.9. Strafrechtelijke handhaving

Algemeen

De strafrechtelijke handhaving begint met het staande houden of aanhouden van een verdachte en het opmaken van een proces-verbaal tegen die verdachte. Het proces-verbaal wordt door de opsporingsambtenaar op ambtseed of belofte opgemaakt.

Deze actie kan worden afgesloten op één van de volgende wijzen:

- De opsporingsambtenaar zendt het proces-verbaal naar het OM.
- De opsporingsambtenaar kan door het OM worden verzocht nader onderzoek te verrichten respectievelijk nadere gegevens te verstrekken.

Hiermee is voor de opsporingsambtenaar de procedure beëindigd, en begint de rol van het Openbaar Ministerie (OM).

Opsporingsambtenaren en hun bevoegdheden

Met de opsporing van strafbare feiten zijn naast de reguliere politie degenen belast die een zogenoemde buitengewone opsporingsbevoegdheid bezitten. Deze buitengewone opsporingsbevoegdheid voor het opsporen van overtredingen van de Woningwet, het Bouwbesluit komt toe aan de door de burgemeester aangewezen ambtenaren die zijn belast met taken van het bouwtoezicht. Op basis van artikel 142 Wetboek van strafvordering dienen deze personen ook beëdigd te zijn. Niet elke medewerker van het bouwtoezicht is automatisch belast met opsporing. Een dergelijke medewerker wordt dus uitdrukkelijk hiertoe aangewezen.

De buitengewone opsporingsambtenaar (boa) maakt een proces-verbaal op ambtseed (belofte) op. Iemand kan opsporingsambtenaar zijn zonder in dienst te zijn van de desbetreffende gemeente. Tot opsporingsambtenaar kan de burgemeester ook iemand aanwijzen die in dienst is bij een intergemeentelijk orgaan zoals een gemeenschappelijke technische dienst of een regionale milieudienst. Op grond van artikel 5.13 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht zijn bedoelde opsporingsambtenaren bevoegd, met medeneming van de benodigde apparatuur, een woning te betreden zonder toestemming van de bewoner. Uiteraard dienen normale beleefdheidsvormen in acht genomen te worden en wanneer gevaar of verstoring van de openbare dreigt, is afstemming met de politie raadzaam.

Strafbepalingen

Degene die de voorschriften voor het slopen van asbest uit bouwwerken overtreedt begaat een overtreding van artikel 1b en artikel 7b, derde lid, onder b van de Woningwet.

8. Organisatie van de handhaving stapsgewijs

Een beschrijving van de afspraken hoe te handelen bij het zonder sloopmelding slopen (illegale sloop) waarbij asbest is vrijgekomen.

8.1. Stappenplan

- Fase 1.   Constatering en werkwijze.
- Fase 2.   Vaststelling asbestbesmetting.
- Fase 3.   Asbestinventarisatie naar aard- en omvang besmetting.
- Fase 4.   Opruimen.
- Fase 5.   Afronding.

8.2. Constatering en werkwijze

- a. Constatering door Bouw- en woningtoezicht (BWT) / Politie / burgers.
- b. Politie / burgers melden de constatering aan BWT.

- c. BWT spreekt het vermoeden uit van de aanwezigheid en het vrijkomen van asbestverdacht materiaal.
- d. In afwachting van de zekerheid of het asbestverdachte materiaal inderdaad asbest betreft, moeten allen direct het pand verlaten, afhankelijk van de situatie het pand sluiten en verzegelen.
- e. BWT stelt eigenaar/gebruiker in kennis van constatering dat zonder een schriftelijke sloopmelding is/wordt gesloopt en vermoedelijk asbest is vrijgekomen.
- f. Handhavers legitimeren zich aan overtreders.
- g. BWT schakelt een inventarisatiebureau in voor het vaststellen van asbest, het inventarisatiebureau neemt materiaalmonsters en laat de monsters op asbest analyseren door een geaccrediteerd laboratorium voor onderzoek van asbest (bewijslast). BWT maakt afspraken over het betalen van deze kosten!
- h. Het inventarisatiebureau schakelt een asbestverwijderingsbedrijf in voor het beschikbaar stellen van een decontaminatie-unit (doucheprocedure voor inventariseerder c.q. laborant).
- i. BWT schakelt de politie in voor het vaststellen van mogelijke strafbare feiten.
- j. BWT schakelt, afhankelijk van de arbeidsomstandigheden, de Inspectie SZW in voor vaststelling van mogelijke overtredingen op het gebied van de Arbowetgeving.
- k. Afdeling communicatie van de gemeente inlichten (zie bijlage 3).

8.3. Vaststelling asbestverontreiniging

- a. Laboratorium stelt asbest vast aan de hand van monsternamen en op basis van lichtmicroscopie (vaststelling binnen 1 uur).
- b. Politiek verantwoordelijke en leidinggevende van BWT inlichten aangaande de constatering van het illegaal slopen. Dit vanwege de verantwoordelijkheid van het bestuur naar de burger.
- c. Na het vaststellen van asbest de eigenaar/gebruiker direct opdragen een asbestinventarisatiebureau (naar eigen keuze, zie www.ascert.nl/certificaathouders) in te laten schakelen om de aard- en omvang van de verontreiniging ingevolge NEN 2991 in kaart te brengen.
- d. Het inventarisatiebureau neemt daarvoor stof- en/of veegmonsters, plaats luchtpompen om de lucht in de ruimte(n) te meten op de aanwezigheid van asbestvezels (SEM/RMA).
- e. Het inventarisatiebureau legt haar bevindingen vast in een rapportage.

Het rapport is conform de SC 540: type A uitgevoerd en bevat:

1.	De aard- en omvang van de verontreiniging.
2.	Uitslag stof/veegmonsters en luchtmetingen
3.	Vanwege haar deskundigheid: saneringsvoorstel, inclusief prioriteitsstelling, wat moet als eerste schoongemaakt worden.
4.	Opgave van reinigbare- en niet reinigbare goederen.
5.	Procedure van de eindbeoordeling (vrijgave) vastleggen.

- f. Handhavers bespreken het rapport met eigenaar/ gebruiker.
- g. Bij ernstige blootstelling: GGD inschakelen, ten aanzien van het bepalen van het blootstellingsrisico aan de hand norm- en grenswaarden, en haar betrokkenheid bij de voorlichting.
- h. Inspectie SZW informeren ten aanzien van Arbo omstandigheden werknemers.
- i. Eigenaar/ gebruiker direct opdracht laten geven tot het schoonmaken van de door asbestvezels besmette ruimte(n).
- j. Eigenaar/ gebruiker geeft geen opdracht tot sanering: gemeente sluit en verzegelt het pand en legt dit schriftelijk vast.

Gemeente schrijft de eigenaar aan het pand te laten schoonmaken, en zorg te dragen voor een asbestveilige omgeving, en stelt daarin de termijn van aanvang uitvoering vast. Bij het niet naleven van het gestelde in de aanschrijving kan de gemeente besluiten bestuursdwang toe te passen door het pand van gemeentewege, doch op kosten van de eigenaar schoon te laten maken, en te zorgen voor een asbestveilige omgeving. Anderzijds kan de gemeente besluiten het pand gesloten en verzegeld te houden.

8.4. Opruimen

- a. Uitvoering sanering (conform SC 530)
- b. Voorlichting betrokkenen

8.5. Afronding

- a. Eindcontrole (NEN 2990+NEN 2991)
- b. Vrijgave pand door geaccrediteerd laboratorium
- c. Vrijgeven pand door gemeente en eventuele opheffing bestuursdwang
- d. Rapport van bevindingen, door gemeente (zie bijlage 4)
- e. Voorlichting betrokkenen

8.6. Toelichting werkwijze

Algemeen.

1. Constatering van een illegale sloop waarbij asbest is vrijgekomen.

Bij constatering van een illegale sloop waarbij vermoedelijk asbest is vrijgekomen neemt **bouw- en woningtoezicht** de taak op zich om: **Politie** (als strafrechtelijke handhaver), **Inspectie SZW** (handhaver van de Arbowetgeving), **een asbestinventarisatiebureau** (voor het in kaart brengen van de aard- en omvang van de verontreiniging) en een **asbestverwijderingsbedrijf** (voor ondersteuning en levering decontaminatie-unit), in te schakelen.

Bij het vermoeden van de aanwezigheid van asbest verplicht BWT, Inspectie SZW of politie een ieder het pand te verlaten. Bij het niet meewerken door de eigenaar/gebruiker aan het asbestonderzoek, kan het pand onmiddellijk gesloten en verzegeld worden. De gemeente legt contact met eigenaar / gebruiker / overtreder en deelt, indien van toepassing, het feit van illegale sloopactiviteiten mede.

De inventariseerder (DIA) betreedt het pand met toepassing van Persoonlijke Beschermings Middelen (PBM's) en neemt een of meer monsters van het asbestverdachte materiaal en laat dit analyseren op asbest. De uitslag van het onderzoek (op basis van licht-microscopie) wordt binnen 1 uur verwacht. Na vaststelling wordt door BWT de uitslag medegedeeld aan eigenaar/ gebruiker en worden de te volgen stappen uiteengezet.

De asbestinventariseerder betreedt het pand met toepassing van PBM's en inventariseert de aard en omvang van de verontreiniging, neemt lucht en veegmonsters, en legt dit in een rapportage vast. Conform SC 540/NEN 2991. De lucht- en veegmonsters worden uitsluitend met behulp van SEM/RMA bepaald. Hij inventariseert eveneens op goederen welke reinigbaar en niet reinigbaar zijn. De asbestinventariseerder neemt foto's en legt de relatie tussen de aangetroffen asbest en de verontreiniging. De rapportage wordt door de handhavers besproken met eigenaar / gebruiker met als doel te komen tot een algehele

sanering van de asbestbesmetting. De eigenaar / gebruiker dient de asbestverontreiniging in en buiten het pand door een asbestverwijderingsbedrijf schoon te laten maken.

2. *De eigenaar/gebruiker is **niet** bereid tot asbestinventarisatie en schoonmaak.*

Indien de eigenaar/gebruiker niet bereid is tot het instellen van een asbestinventarisatie naar de aard- en omvang van de verontreiniging, en evenzo niet tot schoonmaak van de door asbestvezels verontreinigde ruimte(n), dan past de gemeente bestuursdwang toe door het onmiddellijk sluiten en verzegelen van het pand. Afhankelijk van de ernst van de situatie kan de gemeente besluiten om eveneens door middel van het toepassen van bestuursdwang de asbestinventarisatie en schoonmaak van gemeentewege, doch op kosten van de aangeschrevene, te laten uitvoeren. Zodra door de eigenaar/gebruiker de bereidheid tot inventarisatie en schoonmaak kenbaar wordt gemaakt, dan wordt door de gemeente de sluiting en verzegeling tijdelijk ongedaan gemaakt om de werkzaamheden van inventarisatie uit te laten voeren.

3. *De eigenaar/gebruiker is bereid tot het opdragen van een asbestinventarisatie en schoonmaak.*

Een asbestinventarisatie naar de aard- en omvang van de verontreiniging wordt uitgevoerd door een deskundig asbestinventarisatiebureau conform de SC 540, aan de hand van NEN 2991. De rapportage wordt met alle betrokkenen besproken. Aan de hand van deze rapportage vindt de sanering plaats, worden afspraken gemaakt omtrent de niet reinigbare goederen. Niet reinigbare goederen worden als asbestverontreinigd materiaal afgevoerd. De saneerder legt in een schriftelijke rapportage vast welke goederen als asbestverontreinigd zijn afgevoerd, e.e.a. op basis van het SC 540 onderzoek. De laborant voert de eindbeoordeling uit, controleert de gehele sanering, neemt (veeg) en luchtmonsters en verklaart de ruimten vrij. Het laten nemen van veeg of stofmonsters is in het kader van het vrijgeven van een containment (ruimte waar het asbest is uit verwijderd), op grond van de NEN 2990 niet verplicht, doch is gezien het karakter waarin de sanering heeft plaats moeten vinden, aan te bevelen.

Aan de hand van de eindrapportage stelt de gemeente het pand weer vrij voor gebruik aan eigenaar/ gebruiker. De gemeente legt de gevolgde procedure schriftelijk vast. In een juridische procedure tussen gemeente en eigenaar / gebruiker kunnen extern ingeschakelde bedrijven bij de rechtbank optreden als getuigen. Afhankelijk van de situatie wordt de GGD direct ingeschakeld. De GGD ontvangt altijd het definitieve rapport van de gemeente.

8.7. Sloopmelding voor het slopen/asbest verwijderen

Een sloopmelding voor het slopen/asbest verwijderen:

- Indien er sprake is van een aanschrijving tot toepassing van bestuursdwang, dan is geen sloopmelding verplicht voor het slopen / asbest verwijderen. In de aanschrijving tot toepassing van bestuursdwang worden de voorschriften vanuit het Bouwbesluit 2012, opgenomen. De asbestverwijderaar kan in zijn melding aan de Inspectie SZW en Certificerende instelling aangeven dat hij werkt overeenkomstig de aanschrijving.
- Indien er geen sprake is van een aanschrijving tot toepassing van bestuursdwang, dan is een sloopmelding verplicht voor het slopen/verwijderen van asbest.

9. De Rol van de betrokken handhavers en externe partners

9.1 Rol Bouw- en woningtoezicht

1. Coördinatie en hoofdverantwoordelijke voor het in beeld brengen van illegale sloop van asbest of sloop waarbij asbest is vrijgekomen, en draagt zorg dat er een asbestinventarisatie wordt uitgevoerd en de asbestverontreiniging opgeruimd wordt.
2. Aanwezigen verplichten het pand te verlaten, in afwachting van vaststelling asbest. Het verlaten door de aanwezigen uit het pand dient te geschieden door gebruikmaking van de decontaminatie-procedure. Eventueel het pand sluiten en mogelijk verzegelen.
3. Het onmiddellijk opdracht geven aan een asbestinventarisatiebureau tot het nemen van monsters met als doel de vaststelling van asbest. Een geaccrediteerd asbestlaboratorium analyseert het monster(s) op asbest.
4. Het markeren met asbestlint en het afdekken van verdacht materiaal.
5. Eigenaar/ gebruiker in kennis stellen van illegale sloop en het vermoeden uitspreken dat er asbest is vrijgekomen.
6. Politie (regionaal milieu-coördinator) inschakelen voor strafrechtelijke handhaving.
7. Na vaststelling van asbest de eigenaar/gebruiker een keuze laten maken uit een lijst van asbestinventarisatiebureau's (internet) met als doel het vaststellen van de aard- en omvang van de asbestverontreiniging.
8. Afhankelijk van de situatie direct de GGD (medisch milieukundige) inschakelen.
9. Inspectie SZW inschakelen bij constatering strijdigheden Arbeidsomstandighedenwet (aanwezigheid van werknemers).
10. De politiek verantwoordelijke, leidinggevende en persvoorlichter inlichten.
11. De coördinator van BWT stelt een Coördinatie Plaats Incident (COPI²) samen waarin naast BWT zitting hebben de politie, GGD, Inspectie SZW, asbestinventarisatiebureau en asbestverwijderingsbedrijf.
12. Eigenaar/gebruiker geeft opdracht tot onderzoek naar de aard- en omvang van de asbestverontreiniging. Eigenaar/gebruiker mededelen dat rapport mede dient om bestuurlijk- en strafrechtelijk op te treden. Het rapport zal bij het onderzoeksbureau gevorderd worden op grond van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).
13. Rapport van onderzoek binnen het Coördinatie Plaats Incident (COPI) bespreken.
14. Eigenaar/gebruiker geeft geen opdracht tot onderzoek naar aard- en omvang asbestverontreiniging. Het pand afsluiten, verzegelen en schriftelijk kenbaar maken (zie bijlage 5).
15. Geeft eigenaar/gebruiker opdracht tot sanering, dan sanering doornemen met asbestverwijderingsbedrijf.
16. De gemeente laat, afhankelijk van de situatie, een sloopmelding indienen voor het slopen.
17. Het laboratorium en asbestinventarisatiebureau mededelen dat de uitslag van monsterneming en rapportage gevorderd zullen worden.
18. Controle op de saneringswerkzaamheden.
19. Na vrijgave door laborant inspectie en eindcontrole.
20. Verslaglegging van de feitelijke gebeurtenissen door inspecteur BWT (zie bijlage 4).
21. Afhankelijk van de situatie, aanschrijving tot toepassing bestuursdwang.
22. Schriftelijke opzegging verzegeling en vrijgave pand voor gebruik door gemeente (zie bijlage 6).

---

² In de terminologie van de veiligheidsdiensten staat de CO van COPI voor Commando, bij BWT een niet-adequate term ondanks betrokkenheid politie e.d..

9.2 Rol Politie

1. Eigen waarneming van politie van mogelijke sloopactiviteiten waarbij asbest is vrijgekomen.
2. Politie meldt eigen waarneming aan bouw- en woningtoezicht.
3. Politie (regionale milieu-coördinator) wordt in kennis gesteld door BWT van illegale slooppraktijk.
4. Onderzoek plaatsdelict.
5. Rapport asbestinventarisatiebureau vorderen i.v.m. strafrechtelijk optreden.
6. Beoordeling strafbare feiten.
7. Alle betrokkenen horen.
8. Proces-verbaal opmaken (eventueel in samenspraak met Inspectie SZW).
9. Openbaar Ministerie voorstellen tot een strafrechtelijk onderzoek.

9.3 Rol asbestinventarisatiebureau/SC-540 bedrijf en Geaccrediteerd Laboratorium

Inventarisatiebureau:

- Voor het vaststellen van de asbestverontreiniging dient door een asbestinventarisatiebureau de verontreiniging in zowel de omgevingslucht als op de oppervlakken bepaald te worden. Het inventarisatiebureau stelt vast wat de aard en omvang van de asbestverontreiniging is, en het daarmee gepaard gaande risico voor de gezondheid (mens en milieu). Het laboratorium analyseert de lucht- en kleefmonsters op basis van NEN 2990.

Verantwoordelijk:

- Een opdrachtgever (bijvoorbeeld gemeente) is mede verantwoordelijk voor het houden van toezicht op de naleving van het veilig werken door de opdrachtnemer (zie daarvoor: Arbowet en Burgerlijk Wetboek, de artikelen BW 6:171, 6:164, 6:173-175).

Gemeente:

- Heeft de inventariseerder (DIA) het risico van asbestblootstelling voor aanvang van de werkzaamheden bepaald.
- Zijn de werkzaamheden gemeld aan de Inspectie SZW/Certificerende instelling, indien blootstelling aan asbest wordt verwacht.
- Is de DIA in het bezit van een schriftelijk Plan van Aanpak met betrekking tot veiligheid en gezondheid, specifiek voor de betreffende locatie.
- Betreedt de DIA het pand *te allen tijde* met gebruikmaking van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM, incl. adembescherming) indien het blootstellingsrisico vooraf niet bekend is.
- Maakt de DIA gebruik van PBM met adembescherming indien een asbestvezelconcentratie wordt verwacht boven de grenswaarde.
- Is voor aanvang van de werkzaamheden een decontaminatieunit aanwezig en wordt deze gebruikt.
- Het inventarisatiebureau (DIA) neemt deel aan het Coördinatieteam Plaats Incident als asbestdeskundige en geeft advies inzake bij het bepalen van de aard- en omvang van de asbestbesmetting.

Rapportage inventarisatiebureau:

Alle bevindingen worden door het inventarisatiebureau vastgelegd in een overzichtelijke rapportage conform SC 540. De rapportage bevat in ieder geval de volgende onderdelen:

1. De uitslag van de analyse van het genomen monster (hecht- en niet hechtgebonden).
2. De aard- en omvang van de asbestverontreiniging .
3. Het laboratoriumresultaat van de kleef- en luchtmonsters. Geanalyseerd door middel van elektronenmicroscopie SEM/RMA.

4. Vastlegging door middel van foto's van de verdachte materialen en de verontreinigde ruimte(n).
5. Vastlegging van de reinigbare- en niet reinigbare goederen.
6. Indeling in de risicoklasse door middel van het programma SMA-rt .
7. Vaststelling van de eindcontrole op basis van NEN 2990.
8. Resultaat van het eventuele overleg met de GGD over blootstellingrisico aan de hand van de meetresultaten.

Uitvoering van de asbestinventarisatie:

Een asbestinventarisatie heeft tot doel in een gebouw of object alle asbesthoudende materialen (primaire bronnen) en eventuele asbestbesmette onderdelen (secondaire bronnen) in kaart te brengen en te beoordelen. Een asbestinventarisatie biedt een helder en eenduidig overzicht van:

- De locatie in het bouwwerk of het object waar asbestmaterialen aanwezig zijn.
- Welk type in het bouwwerk of object waar asbestmaterialen aanwezig zijn.
- Welke type asbest het betreft en in welke hoeveelheden, uitgedrukt in volume percentage.
- De aard- en de staat van de toepassing.
- De risico's aan blootstelling door bezoekers of gebruikers van het gebouw of object.

Voor bedoeld onderzoek moet het volgende onderscheid gemaakt worden tussen:

- "gewone" volledige asbestinventarisatie
- onderzoek conform NEN 2991
- onderzoek conform NEN 5707

In het kader van een initieel onderzoek, ter vaststelling van de aard- en omvang van de besmetting, wordt onderscheid gemaakt in twee hoofdgroepen:

1. Er is uitsluitend sprake van serpentijn asbest (chrysotiel) dat in oorsprong hechtgebonden was.
2. Er is sprake van amfibool asbest (amosiet of crocidoliet) en/of een mengvorm van amfibool en serpentijn asbest.

In geval van groep 1. Wordt het initieel onderzoek uitgevoerd op basis van visuele inspectie en het nemen van lucht/kleefmonsters die m.b.v. Fase Contrast Microscopie FCM (lichtmicroscopie) worden geanalyseerd. De eindcontrole kan overeenkomstig de huidige NEN 2990 (visueel, luchtmonsteranalyse m.b.v. FCM) uitgevoerd worden.

In geval van groep 2. Wordt het initieel onderzoek niet alleen uitgevoerd, maar ook ondersteund door het nemen van lucht/kleefmonsters die worden geanalyseerd m.b.v. SEM/RMA (elektronenmicroscopie). De eindcontrole dient eveneens uitgevoerd te worden op basis van kleef- en luchtmonsters, die worden geanalyseerd m.b.v. SEM/RMA. Een toetsingscriterium dient vastgelegd te worden voor lucht- en kleefmonsters.

Aan de hand van het asbestinventarisatierapport is het mogelijk om een uitspraak te kunnen doen over de noodzaak van het al dan niet dringend saneren van asbest, en of er in de toekomst bij renovatie- en of verbouwwerkzaamheden, rekening gehouden moet worden met de aanwezigheid van asbesthoudende materialen.

Visuele inspectie:

De visuele inspectie is de feitelijke rondgang door het bouwwerk om te onderzoeken waar asbestverdachte materialen aanwezig zijn. Bij de visuele inspectie wordt op de plaatsen waar men asbest vermoedt, gelet op de volgende factoren:

- Asbestverdacht

- De hecht- of niet hechtgebondenheid
- Toestand van het asbestverdachte materiaal (beschadigingen, verweerdheid)
- Eventuele waterschade aan het materiaal
- Afmetingen van het blootgestelde oppervlak
- Aanwezigheid van luchtstromingen.

Luchtmonsters:

De aanwezigheid van asbestvezels in de omgevingslucht wordt beoordeeld volgens NEN 2991 onderzoek door middel van luchtmonsternamen en microscopie. De strategie van de monsternamen wordt bepaald door de doelstelling van het onderzoek. In hoofdlijnen is de monsternamen van lucht in twee doelstellingen te verdelen, te weten:

- A. Monsternamen na vrijgave van een asbestsaneringsproject in een "binnen" situatie.
- B. Monsternamen om de blootstellingrisico te beoordelen.

Voorafgaand of tijdens het asbestonderzoek na incident, dient het risico van asbestvezels in de omgevingslucht bepaald te worden aan de hand van de monsternamenstrategie, teneinde het blootstellingsrisico te beoordelen.

Luchtmonsters mogen alleen worden genomen en geanalyseerd door een daartoe bevoegd personeel van een geaccrediteerd laboratorium of een arbeidshygiënist, zoals bedoeld in het Arbeidsomstandighedenbesluit.

Toetsingscriteria voor de asbestconcentratie in de omgevingslucht:

Ten behoeve van de asbestconcentratienormen in het milieu zijn vanwege de verschillende effecten van de diverse vezeltypes zogenaamde equivalentiefactoren geformuleerd:

- Een chrysotielvezel met een lengte van meer dan 5 micrometer heeft equivalentiefactor 1.
- Een chrysotielvezel met een lengte van minder dan 5 micrometer heeft equivalentiefactor 0,1.
- Een amfiboolvezel met een lengte van meer dan 5 micrometer heeft een equivalentiefactor 10.
- Een amfiboolvezel met een lengte van minder dan 5 micrometer heeft een equivalentiefactor 1.

In artikel 7.19 van het Bouwbesluit 2012 is opgenomen dat de asbestvezelconcentratie in een voor personen toegankelijke ruimte van een bestaand bouwwerk niet groter mag zijn dan 100.000 v/m³, bepaald volgens NEN 2991.

Deze waarde mag niet worden overschreden.

In het kader van de herziening van NEN 2991 zullen de huidige grenswaarden worden aangepast worden. Verwacht wordt dat de grenswaarden naar beneden bijgesteld worden naar de waarden van:

- 300 v/m³ voor amfibool
- 2000 v/m³ voor chrysotiel.

9.4 Rol Saneerder/SC-530 bedrijf

1. In opdracht van de inventariseerder, in het kader van een monsternamen op asbestverdacht materiaal en/of inventarisatie naar de aard- en omvang van de asbestbesmetting door de inventariseerder, levert de saneerder een decontaminatie-unit voor de doucheprocedure van de inventariseerder / laborant, en ondersteunt de inventariseerder / laborant tijdens decontaminatie-procedure.
2. Ontvangt namens de opdrachtgever het asbestinventarisatierapport van de aard- en omvang van de asbestverontreiniging, een eventuele aanschrijving tot toepassing van bestuursdwang of sloopmelding.

3. Maakt aan de hand van het inventarisatierapport, een op het werk toegesneden werkplan asbestverwijdering, en een Veiligheids- en Gezondheidsplan (V- en G plan).
4. In het op het werk toegesneden werkplan de saneringsmethodiek per bron aangeven in:
  - voorbereidende fase
  - opbouwwerkzaamheden
  - grofsanering
  - fijnsanering
  - vrijgave.
5. Het bespreken met de gemeente van het voorgestelde plan van aanpak tot het schoonmaken van het besmette pand, en aangeven wanneer met de werkzaamheden wordt aangevangen.
6. Het melden van het werk aan:
  - Inspectie SZW (van de betreffende regio)
  - Certificerende instelling
7. Te volgen werkwijzen bij een buitensanering:
  - Het afbakenen van het besmette gebied (zie asbestinventarisatierapport/inkadering besmetting) met afzetlint, houten palen of bouwhekken.
  - Het saneren van de besmetting en verpakken van de asbesthoudende en af te voeren materialen.
  - Het laten vrijgeven van de locatie, overeenkomstig asbestinventarisatierapport/NEN 2990 categorie "complexe sanering".
  - Het overhandigen van de vrijgave aan het bevoegde gezag en opdrachtgever. Dit als voorwaarde stellen in de aanschrijving.
8. Te volgen werkwijzen bij een binnensanering (containment situatie):
  - Het bouwen van een veilige ruimte (voor containment) voorzien van de decontaminatie-unit / onderdrukmaschine /onderdrukregistratie en (mits noodzakelijk) voorzien van een materiaalsluis. Voorruimte i.v.m. veilig openmaken van verzegelde (verontreinigde) ruimte.
  - Het openen van de verzegelde ruimte onder asbestcondities.
  - Het uitvoeren van eventuele extra bouw/afplakwerkzaamheden in het containment (=besmette ruimte).
  - Het saneren van de geïnventariseerde verontreinigde ruimte(n).
  - Het laten vrijgeven van het containment (locatie), conform NEN 2990 categorie "complexe sanering".

Zie tevens het stroomschema volgens bijlage 7.

9.5 Rol GGD

1. Beoordeling en inschatting blootstellingsrisico aan de hand van de meetresultaten welke zijn bepaald door het laboratorium.
2. Voorlichting aan betrokkenen en burgers in overleg met BWT, Politie, inventariseerder en persvoorlichting gemeente.

9.6 Rol Inspectie SZW

1. Inspecteren op de naleving van de Arbeidsomstandighedenregelgeving.
2. Bij bestuursrechtelijke handhaving waarschuwing uitdelen bij een lichte overtreding, boete aanzeggen bij zwaardere overtredingen.
3. Bij ernstige risico's voor de betrokken werknemers werkzaamheden stilleggen.
4. Bij zeer zware overtredingen, bijvoorbeeld wanneer van opzet sprake is, proces-verbaal opmaken (eventueel in samenwerking met politie).
5. Alle betrokkenen horen.

9.7 Rol persvoorlichting (zie bijlage 3)

1. Bij fase van constatering.
2. Bij fase van vaststelling asbestbesmetting.
3. Bij fase van opruimen asbest
4. Bij fase van afronding.

Woordvoering richting pers over asbestverontreiniging vindt plaats door BWT, Politie of Communicatiemedewerker. .

9.8 Rol juridische zaken

1. Vervaardigen van een aanschrijving tot toepassing bestuursdwang (e.e.a. op basis van Rapport van Bevindingen inspecteur BWT).
2. Vervaardigen van een sluitingsbevel.
3. Behandeling bezwaar- en beroepsschriften.
(bijlage 4 en 5, voorbeeld sluitingsbevel)

9.9 Rol certificerende instelling (invulling door deskundige)

De rol van de CI richt zich binnen de kaders van deze handreiking in hoofdzaak op situaties waarbij een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf is betrokken.

Indien er een redelijk vermoeden is dat het SC 530 bedrijf in afwijking van de verleende vergunning heeft gehandeld bij situaties waarbij asbest is vrijgekomen dient de betreffende CI van het SC 530 bedrijf te worden ingeschakeld.

Het inschakelen van een CI dient op een eenduidige (nader te bepalen) wijze te geschieden. De meest voor de hand liggende wijze waarop een CI kan worden ingeschakeld is door een schriftelijke klacht in te dienen.

Afhandeling van de klacht vindt vervolgens plaats volgens de hiervoor vastgestelde procedure in het certificatiereglement.

Gelijktijdig met de afwikkeling van de klachtenprocedure zal desbetreffende CI in opdracht van BWT conform het certificatiereglement toezien op het conform SC 530 opvolgen van de te volgen verwijderingsacties indien desbetreffende certificaathouder hierbij wordt betrokken.

Indien er binnen de kaders van deze handreiking geen gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf is betrokken kan een CI ook een belangrijke rol vervullen.

De in deze handreiking vastgelegde vervolgstappen dienen zorgvuldig worden uitgevoerd i.v.m de nodige bewijslast.

Zo dient het op te stellen inventarisatierapport worden getoets aan de SC 540 voorafgaand aan de sanering conform SC 530.

**Voor het raadplegen van gecertificeerde asbestinventarisatiebureau's, asbestverwijderingsbedrijven en persoonscertificatie raadpleeg www.ascert.nl.
Voor laboratoria www.rva.nl.**

BIJLAGEN

Bijlage 1

Checklist Illegale sloop waarbij asbest is vrijgekomen.

Pand	
Datum	
Naam inspecteur	

Fase 1: constatering.

Waarneming geconstateerd door:	ja	nee
1. bouw- en woningtoezicht		
2. politie		
3. burger(s)		
4. anders		

Fase 2: Vaststelling asbest.

1. Is asbest vastgesteld.	Ja	nee
---------------------------	----	-----

Fase 3: Procedure.

Aktiviteiten:	ja	nee
1. slopen zonder sloopmelding		
2. eigenaar/gebruiker in kennis gesteld van slopen zonder vergunning		
3. legitimeren		
4. monster genomen voor bewijslast		
5. uitslag monster bekend		
6. inventarisatiebureau ingeschakeld voor onderzoek		
7. inventarisatierapport besproken met betrokkene(n)		
8. politie ingeschakeld		
9. GGD ingeschakeld (indien van toepassing)		
10. Bestuur- c.q. leidinggevende geïnformeerd		
11. Inspectie SZW geïnformeerd (indien van toepassing)		
12. Certificatie-instelling geïnformeerd (indien van toepassing)		
13. Geeft eigenaar/gebruiker opdracht tot inventarisatie/schoonmaak		
14. Pand gesloten en verzegeld (indien van toepassing)		
15. Bestuursdwang aangezegd/toegepast		
16. Persvoorlichting geïnformeerd		

Fase 4: Opruimen.

1. Controle tijdens de uitvoering	ja	nee
-----------------------------------	----	-----

Fase 5: Afronding.

1. Eindbeoordeling ontvangen	ja	nee
2. Totaalrapportage na schoonmaak van inventarisatiebureau		
3. Verslag van bevindingen opgemaakt		

Bijlage 2

Gebruikte afkortingen:

AIB	Asbestinventarisatiebureau
AVB	Asbestverwijderingsbedrijf
AVB 2005	Asbestverwijderingsbesluit 2005
Awb	Algemene wet bestuursrecht
BB 2012	Bouwbesluit 2012 (ingangsdatum 1 april 2012)
BOA	Buitengewoon Opsporing Ambtenaar
BW	Burgerlijk wetboek
BWT	Bouw- en woningtoezicht
CI	Certificatie-instelling
COPI	Coördinatie Plaats Incident
DAV	Deskundig Asbestverwijderaar cf.
DIA	Deskundig Asbestinventariseerder cf. SC 560
DTA	Deskundig Toezichthouder Asbest cf. SC 510
DTA-C	Asbestdeskundige cf. SC 570
FCM	Fase contrast microscopie
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
I-SZW	Inspectie SZW (vh Arbeidsinspectie)
Labo	Geaccrediteerd asbestlaboratorium (laborant)
OM	Openbaar Ministerie
OvJ	Officier van Justitie
PBM	Persoonlijke beschermingsmiddelen
PMD	Politie Milieu Dienst (voorheen Regionaal Milieu Team, RMT)
SC	Schema Certificatie
SCA	Stichting Ascet
SEM/RMA	Scanning-elektronenmicroscopie met röntgen microanalyse
SMA-rt	Betrouwbare voorspellingsmethode van vrijkomende asbestvezels (SCA)
V- en G plan	Veiligheids- en Gezondheidsplan
VROM	(voormalig ministerie van) Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WOB	Wet openbaarheid bestuur
WW	Woningwet

Bijlage 3

Communicatie bij constatering illegale sloop asbestbevattende materialen.

Fase 1: Constatering

Het is van belang dat de communicatiemedewerkers van de gemeente in een vroeg stadium op de hoogte zijn van een constatering van illegale sloop van asbestbevattende materialen. Dit met het oog op te nemen acties zoals het bijwonen van overleg met deskundigen over mogelijke risico's, de voorbereiding van de informatieverstrekking aan belanghebbenden en media. Het in een vroeg stadium op de hoogte zijn is ook van belang i.v.m. beschikbaarheid communicatiemedewerker(s). In enkele gevallen is het in deze fase al nodig actie te ondernemen Bijvoorbeeld in geval van ontruiming pand en omgeving waar (veel) publiek aanwezig is, zoals een winkel. Overleg met Voorlichting Politie vindt meestal plaats. Bij eerste melding ook informatie aan de perscoördinator van de gemeente.

Fase 2: Vaststelling asbestbesmetting

De gemeentelijk communicatieafdeling verzorgt informatie (verkregen van BWT en GGD) aan belanghebbenden (bijvoorbeeld omwonenden en bedrijven), media en publieksvoorlichters. Er is overleg met de afdeling voorlichting van de Politie en perscoördinator gemeente. Berichtgeving vindt plaats via een persbericht en/of brief aan belanghebbenden.

Fase 3: Opruimen asbest

De afdeling communicatie verzorgt informatie aan bovengenoemde groepen belanghebbenden over start schoonmaakwerkzaamheden en eventueel over het verloop van de werkzaamheden. Het betreft een berichtgeving via een persbericht.

Fase 4: Afronding

Pand en eventueel omgeving zijn vrij gegeven na onderzoek resultaten schoonmaak. Berichtgeving via een persbericht.

Punt van aandacht: Woordvoering richting pers op plaats van asbestverontreiniging. Journalisten klampen iedereen aan. Afspraak zou moeten zijn dat of BWT of Politie of Communicatiemedewerker woord voert. Niet medewerkers van onderzoeksbureau, etc.

Bijlage 4

Voorbeeld Rapport van Bevindingen.

RAPPORT VAN BEVINDINGEN

Afdeling: Bouw- en woningtoezicht
Van: abc
Datum verslag: 05-03-2012
Afschrift rapport van bevindingen aan:

Datum verzonden afschrift: 27-04-2012

Onderwerp: Illegaal Slopen

Pand/Perceel: def nr 123

Datum inspectie/controlle: 25-04-2012

Constateringen:

Op d.d.25-04-2012 heb ik, (ghj) van de afdeling bouw- en woningtoezicht van de gemeente abc omstreeks 13:30 uur ter plaatse de locatie bezocht.

Het betreft hier een winkelpand dat niet in gebruik is.

De aanleiding van mijn bezoek was dat ik op straat een in werking zijnde luchtcompressor zag staan. Ik heb de winkel betreden en zag dat er sloop- en bouwwerkzaamheden werden verricht en heb mij aan een voor mij onbekend persoon voorgesteld en gevraagd naar de feitelijke toedracht van de werkzaamheden. Hij vertelde mij dat hij wanden met deuren had geplaatst in opdracht van de heer Y, huurder van het pand. In de winkel komt een fotozaak. De luchtcompressor was nodig voor het maken van een doorgang in de kelderwand.

Ik ben de kelder ingelopen en zag al direct dat er een forse hoeveelheid beplating van de muur was gehaald, gebroken of gezaagd (ongeveer 2 a 2.5m²).

Grote brokstukken lagen op de puinberg. Een ander voor mij onbekend persoon zat uit te rusten van het hak- en breekwerk. Ik vroeg hem wie de beplating eraf had gehaald. Dat was hij. Ik vroeg hem vervolgens of hij wist wat voor een beplating dit was, hij zei: Fermacel. Ik heb hem gezegd dat ik vermoed dat het om asbesthoudend materiaal gaat. Ik heb hem verzocht de kelder en het pand te verlaten. Dit heb ik eveneens aan de andere persoon gevraagd. De hele schouw heeft ongeveer 1.5 a 2 minuten geduurd vanwege mijn sterke vermoeden van asbest.

Op straat heb ik gevraagd wie de beide heren zijn. Dat was een heer Z van bouwbedrijf XX uit Y en een Z.Z.P,er (zelfstandige zonder personeel), die zich verhuurt aan Z.

Z vertelde mij dat hij de doorgang in de kelderwand in opdracht van de eigenaar van het pand uitvoerde.

De eigenaar is de heer QQQ, van dierenwinkel KK, gevestigd in het ernaast gelegen pand def 125

Ik heb mij vervoegd bij de heer QQQ en hem gevraagd of hij opdracht had gegeven voor de doorgang; hij heeft dit bevestigd.

Ik heb hem vervolgens verteld over mijn vermoeden van de asbest. Hij schrok erg. Hij wist niet beter of dat materiaal was geen asbest, zo was hij door Z ingelicht. Ik heb de drie heren

uitgelegd dat, om mijn vermoedens bewaarheid te krijgen, er een monster genomen moest van een stukje plaatmateriaal en laten analyseren op asbest. Zij gingen hiermee akkoord. Daar zij geen bedrijf kenden die dit kon doen heb ik voorgesteld om bedrijf G uit H te laten komen. Aldus geschiedde.

Vervolgens heb ik aangegeven dat ik, volgens procedure, de politie diende in te lichten. Ik heb daarop contact gezocht met de milieucoördinator, de heer T. De heer T. heeft de gegevens van de heren en andere formaliteiten opgenomen.

Bedrijf G heeft een monster, onder asbestcondities, genomen en vervolgens geanalyseerd. Uit onderzoek is gebleken dat het om asbest gaat, en wel van het soort chrysotiel met een asbestpercentage van 15 tot 30%. Het plaatmateriaal was niet-hechtgebonden.

Nu bleek dat er in de ruimte aan asbest was getrokken, gezaagd of gebroken, zonder bescherming voor mens en milieu, en niet duidelijk was in hoeverre de ruimte besmet is, heb ik voorgesteld om de gehele ruimte te sluiten om verdere verspreiding van asbest te voorkomen. Ik heb de heer QQQ en de Z uitgelegd dat, om te weten in hoeverre de ruimte besmet is met asbest, er een onderzoek dient plaats te vinden.

Afgesproken is dat de volgende dag zou plaatsvinden.

Donderdag 26-04-2012 heeft bedrijf G onder asbestcondities een onderzoek verricht naar de aard- en omvang van de verontreiniging. Uit dit onderzoek is komen vast te staan dat de gehele kelderruimte verontreinigd is met asbest. Tijdens dit onderzoek heeft bedrijf G foto's gemaakt van de feitelijke situatie in de kelder. De foto's zijn bijgevoegd.

De heer QQQ zou aan een gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf opdracht geven tot schoonmaak van de kelderruimte. Maandag 07-05-2012 zou de schoonmaak aanvangen.

De sloopwerkzaamheden hebben plaatsgevonden zonder schriftelijke toestemming van burgemeester en wethouders van abc. Er was in het geheel geen toestemming verleend.

Het slopen van de asbesthoudende materialen zijn verricht zonder toepassing van de beste bestaande technieken, het vond niet plaats in containment (afgeschermd ruimte van andere ruimten). De werkzaamheden zijn in het geheel niet door een daartoe gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf uitgevoerd.

Hiermede is gehandeld in strijd met de artikel 1.28 (slopmelding), het Asbestverwijderingsbesluit 2005 en de Arbeidsomstandighedenwet.

De bevoegdheid om de sloopwerkzaamheden, waarbij het veiligheidsaspect of het vrijkomen van asbest is betrokken, stil te leggen ligt vast in Hoofdstuk 5 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, afdeling 5:3 van de Algemene wet bestuursrecht.

Burgemeester en wethouders van abc hebben bij besluit van 29 maart 2012, op grond van Hoofdstuk 5 van de Wabo, de daartoe aangewezen toezichthoudende inspecteurs bouw- en woningtoezicht hiervoor gemandateerd.

Ik heb hiervan rapport van bevindingen opgemaakt, dat ik gesloten en getekend heb te ---- op ---

Bijlage 5

Voorbeeld sluitingsbevel.

Naam
Adres
Woonplaats

Onderwerp:
Sluiting pand:

Geachte heer/mevrouw,

Op d.d....., heeft een inspecteur bouw- en woningtoezicht het pand....., kadastraal bekend gemeente....., sectie... nummer....., gesloten.
Het pand ..... is in uw eigendom.

Tijdens de voorafgaande controle door de inspecteur op d.d..... zijn de volgende feiten gebleken:

Tijdens sloopwerkzaamheden in bovengenoemd pand is asbest vrijgekomen. Daardoor mag het pand niet meer worden betreden i.v.m. een mogelijke ontoelaatbaar verhoogd gezondheidsrisico. Bovenstaande is gebleken uit reeds uitgevoerd onderzoek. De vaststelling van asbest is bepaald door het daartoe geaccrediteerd laboratorium.....
De asbestsoort(en) is (zijn)....., het asbestpercentage bedraagt....%.
Een kopie van de asbestanalyse treft u hierbij aan.

Door deze activiteiten is strijd met artikel 7.22 van het Bouwbesluit 2012 ontstaan. Hierin is bepaald dat het is verboden in, op, of aan een bouwwerk, of op een open erf of terrein, voorwerpen of stoffen te plaatsen, te werpen of te hebben, handeling te verrichten of na te laten of werktuigen te gebruiken waardoor brand of ander gevaar wordt veroorzaakt.

Met inachtneming van vorenstaande feiten is de situatie ter plaatse als levensbedreigend beschouwd, zodat een voortzetting van het gebruik van het pand niet verantwoord wordt geacht.

In verband met direct gevaar voor de bewoners/gebruikers van het pand..... heeft de inspecteur bouw- en woningtoezicht met toepassing van artikel 5;28 van de Algemene wet bestuursrecht na overleg met een ambtenaar van de regionale politie het pand..... verzegeld om te voorkomen dat het pand wordt betreden.

In artikel 5;28 van de Algemene wet bestuursrecht is bepaald dat tot de bevoegdheid tot toepassing van bestuursdwang behoort het verzegelen van gebouwen, terreinen en hetgeen zich daarin of daarop bevindt.

Gelet op het voorgaande hebben wij besloten:

1. u, als eigenaar, op grond van artikel 125 van de Gemeentewet, de bepalingen van afdeling 5;3 van de Algemene wet bestuursrecht aan te schrijven de bewoning van het pand ....., kadastraal bekend gemeente....., sectie..... nummer..... te staken en gestaakt te houden;

2. op grond van artikel 5:28 van de Algemene wet bestuursrecht, gelet op het directe gevaar vanuit de veiligheid voor de bewoners, het pand..... te verzegelen.

De verplichting u overeenkomstig artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht in de gelegenheid te stellen uw zienswijze kenbaar te maken laten wij op grond van artikel 4:11 van de Algemene wet bestuursrecht achterwege, omdat naar ons oordeel de situatie dusdanig spoedeisend is dat het geen uitstel gedoogd. Ook zijn wij gelet op de spoedeisende situatie ter plaatse genoodzaakt geweest onmiddellijk uitvoering te geven aan de uitoefening van de bestuursdwang voor zover het de sluiting en verzegeling van het pand..... betreft op grond van bedoeld artikel 5:24, lid 5 van de Algemene wet bestuursrecht.

Wij wijzen u erop dat het pand ..... eerst mag worden betreden wanneer het geheel voldoet aan de wettelijke bepalingen.

Dit houdt in dat eerst nader onderzoek zal moeten plaatsvinden naar de mate waarin het pand met asbest is besmet. Dit dient te gebeuren door een daartoe erkend gecertificeerd onderzoeksbureau.

Hierop volgend zal het pand door een erkend gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf dienen te worden gesaneerd.

Na sanering zullen wederom door een erkend gecertificeerd onderzoeksbureau metingen dienen te worden verricht, waaruit zal blijken of het pand weer mag worden vrijgegeven.

Tevens wijzen wij u erop dat in artikel 199 van het Wetboek van Strafrecht onder andere is bepaald, dat hij die opzettelijk zegels waarmee voorwerpen door of vanwege het bevoegd openbaar gezag verzegeld zijn verbreekt, opheft of beschadigt, of de door zodanig zegel bewerkte afsluiting op andere wijze verijdelt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.

De kosten verbonden aan het verzegelen en ontruimen van het pand....., inclusief 10% in verband met het houden van toezicht, zullen op u worden verhaald ingevolge artikel 5:25 van de Algemene wet bestuursrecht. Deze kosten zullen zo nodig door middel van een dwangbevel op u worden verhaald.

U kunt tegen dit besluit binnen zes weken na verzending ervan een gemotiveerd bezwaarschrift indienen bij ons college op grond van de Algemene wet bestuursrecht. Wij merken daarbij op, dat het indienen van een bezwaarschrift geen schorsende werking heeft.

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders,

Bijlage 6

Opheffing sluitingsbevel.

Naam
Adres
Woonplaats

Onderwerp:
Opheffing sluiting en verzegeling
Pand:.....

Geachte heer/mevrouw,

Bij besluit van d.d....., hebben wij u aangeschreven de bewoning van het pand..... te staken, gestaakt te houden en te verzegelen in verband met een besmetting van asbest .

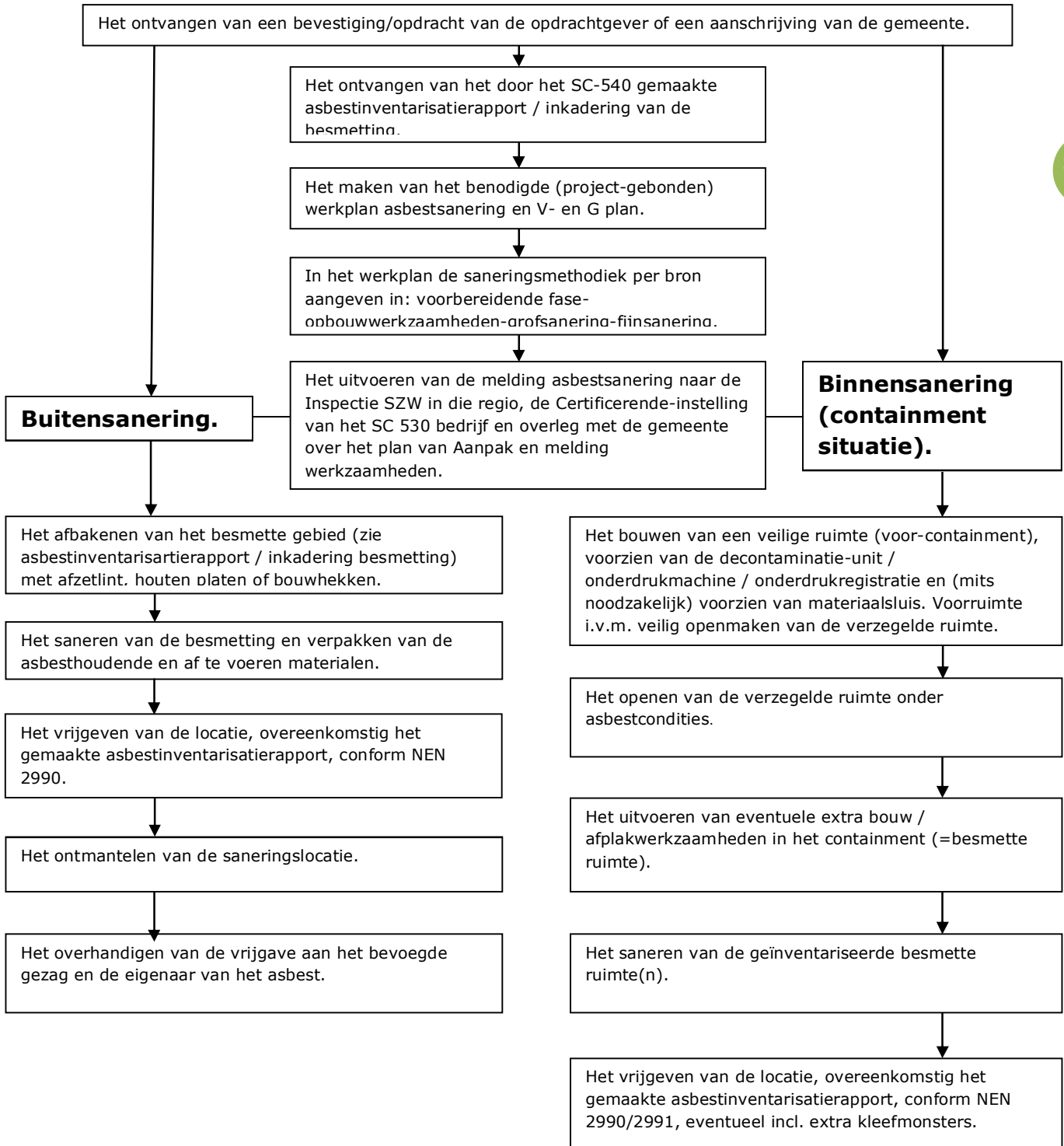
Uit een in uw opdracht uitgevoerd onderzoek door het laboratorium ..... is gebleken dat het pand volledig is gesaneerd van asbest.

Dit geeft aanleiding om de sluiting en verzegeling van het pand formeel op te heffen.

Hoogachtend,

Bijlage 7

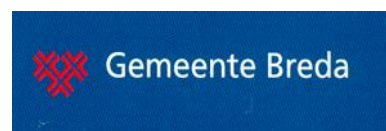
Stroomschema rol saneerder/SC 530 bedrijf.

De "Handreiking Handhaving bij illegale asbestsloop" is een uitgave van de Vereniging Bouw- en Woningtoezicht Nederland met medewerking van de gemeenten Utrecht en Breda, de Inspectie SZW (voorheen Arbeidsinspectie), TÜV-Nederland QA, Human Nova, BME Asbestconsult, van Caam Asbestverwijdering- en Sloopwerken en Adviesbureau Cees Verkade.

Adviesbureau Cees Verkade
Projectadvisering – Training – Mediation

Inspectie SZW
Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Gemeente Utrecht

Asbestverwijdering en Sloopwerken B.V.

ASBESTCONSULT

TÜV NEDERLAND

Member of TÜV NORD Group

arbo opleidingen & trainingen

www.bwtinfo.nl